

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

**Kariérové poradenství ve středním odborném
vzdělávání**

Bakalářská práce

Autor: **Markéta Záhorová**

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Jirsáková, Ph.D.

2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Markéta Záhorová

Specializace v pedagogice

Poradenství v odborném vzdělávání

Název práce

Kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání

Název anglicky

Career Guidance and Counselling at Secondary Vocational Education

Cíle práce

Cílem práce je zjistit současný stav kariérového poradenství na vybrané střední odborné škole v Praze. Na základě kvalitativního a kvantitativního šetření budou zjištěny potřeby školy i žáků z pohledu kariérového poradenství a budou navrženy možné inovace v implementaci kariérového poradenství do výuky v rámci průřezového tématu Člověk a svět práce pro vybranou střední odbornou školu.

Metodika

Nejprve bude provedena rešerše literatury zabývající se problematikou kariérového poradenství, kariérního rozhodování žáků, včetně charakteristiky období dospívání a volby povolání. V praktické části bude provedeno jak kvalitativní, tak kvantitativní šetření – bude proveden rozhovor s vedením školy a kariérovým/výchovným poradcem a následně dotazníkové šetření mezi žáky 3. a 4. ročníků vybraných oborů, na jejichž základě budou navrženy možné inovace v implementaci průřezového tématu Člověk a svět práce.

Doporučený rozsah práce

dle pravidel pro psaní bakalářských prací

Klíčová slova

kariérové poradenství, střední odborná škola, člověk a svět práce, kariérní rozhodování, žák

Doporučené zdroje informací

HLAŘO, P. Profesionální orientace adolescentů: Poznatky z teorií a výzkumů. Brno: Konvoj, 2012. ISBN 978-80-7302-164-1.

KNOTOVÁ, D. Školní poradenství. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.

MUHIČ, J. a kol. Kariérové poradenství v České republice. Zpráva o stavu v roce 2010. Praha: DZS, centrum Euroguidance, 2011. ISBN: 978-80-87335-29-1.

PÝCHOVÁ, S.; KOŠŤÁLOVÁ, H.; DRAHOŇOVSKÁ, P.; MADZIOVÁ, D. Kariérové poradenství na každý pád. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-604-7.

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2846-2.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – IVP

Vedoucí práce

PhDr. Jitka Jirsáková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

Elektronicky schváleno dne 29. 5. 2021

PhDr. Lucie Smékalová, Ph.D. et Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 30. 5. 2021

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 18. 03. 2022

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/závěrečnou práci na téma:

Kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou/závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské/závěrečné práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....

(podpis autora práce)

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé práce PhDr. Jitce Jirsákové, Ph.D. za její odborné vedení, čas, trpělivost a poskytnuté rady a informace.

Dále bych ráda poděkovala Mgr. Šimoně Lisé, Ing. Renatě Dvořáčkové, a rovněž všem žákům 3. a 4. ročníků Československé akademie obchodní Dr. Edvarda Beneše, za spolupráci při výzkumném šetření v praktické části bakalářské práce.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat mým nejbližším, kteří mi jsou během studia velkou oporou.

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje kariérovému poradenství ve středním odborném vzdělávání. Jejím cílem je zjistit aktuální stav kariérového poradenství na vybrané střední odborné škole v Praze.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy kariérového poradenství, období dospívání, školní legislativa ohledně poradenských služeb ve středním odborném vzdělávání a jejich podoba.

Praktická část bakalářské práce představuje informace o vybrané střední odborné škole v Praze, popis průřezového tématu Člověk a svět práce v konkrétních předmětech a zejména kvalitativní a kvantitativní výzkumy a jejich vyhodnocení. Kvalitativní šetření bylo provedeno na základě rozhovorů s kariérovou poradkyní školy a zástupkyní ředitelky školy. Kvantitativní výzkum probíhal formou online dotazníkového šetření mezi žáky třetích a čtvrtých ročníků vybrané střední odborné školy.

Na základě vyhodnocení obou šetření byly navrženy možné změny v informovanosti žáků ohledně kariérového poradenství a úprava školního vzdělávacího programu.

Klíčová slova

kariérové poradenství, střední odborná škola, člověk a svět práce, kariérní rozhodování, žák

Abstract

The bachelor's thesis deals with career counseling in secondary vocational education. Its aim is to find out the current state of career counseling at the given secondary vocational school in Prague.

The work is divided into theoretical and practical part. The theoretical part explains the basic concepts of career counseling, adolescence, school legislation regarding counseling services in secondary vocational education and their form.

The practical part of the bachelor's thesis presents information about the selected secondary vocational school in Prague, a description of the cross-sectional topic Man and the world of work in specific subjects and especially qualitative and quantitative research and their evaluation. The qualitative survey was conducted on the basis of interviews with the school's career counselor and the deputy director of the school. Quantitative research took the form of a questionnaire survey among third- and fourth-year students of a selected secondary vocational school.

Based on the evaluation of both surveys, possible changes in pupils' awareness of career guidance and adjustments to the school curriculum were proposed.

Keywords

career counseling, secondary vocation school, man and world of work, career decision making, pupil

OBSAH

ÚVOD	11
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 Cíl a metodika	13
2 Vymezení pojmů	14
2.1 Kariéra	14
2.2 Kariérní vývoj	15
2.3 Kariérní zralost	17
2.4 Kariérové rozhodování	17
2.5 Kariérové poradenství	19
3 Charakteristika cílové skupiny	21
3.1 Adolescence	21
3.2 Vývojové charakteristiky adolescentů	21
3.3 Představa o budoucím povolání	23
3.4 Potřeby průmyslu	24
4 Kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání	26
4.1 Legislativní úprava	28
4.2 Školní poradenské pracoviště	30
4.2.1 Výchovný poradce	31
4.2.2 Školní metodik prevence	32
4.2.3 Školní psycholog	33
4.2.4 Školní speciální pedagog	34
4.3 Školská poradenská zařízení	35
4.3.1 Pedagogicko-psychologické poradny (PPP)	36
4.3.2 Speciálně pedagogická centra (SPC)	37

4.4	Formy kariérového poradenství ve škole	38
4.4.1	Individuální kariérové poradenství	38
4.4.2	Skupinové kariérové poradenství.....	39
5	Kurikulární oblast	41
5.1	Kurikulum	41
5.2	Rámcové vzdělávací programy	43
5.2.1	Průřezové téma: člověk a svět práce.....	44
5.3	Školní vzdělávací programy.....	45
PRAKTICKÁ ČÁST		46
6	Charakteristika střední školy	46
6.1	Kariérové/výchovné poradenství na střední odborné škole	47
6.2	Průřezové téma: člověk a svět práce	49
7	Metodika	51
7.1	Rozhovory	52
7.2	Vyhodnocení rozhovorů.....	52
7.3	Vyhodnocení výzkumných otázek pro polostrukturovaný rozhovor s výchovnou poradkyní a zástupkyní ředitelky školy.....	54
7.4	Dotazníkové šetření.....	55
7.5	Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	56
7.6	Vyhodnocení výzkumných otázek z dotazníkového šetření	71
8	Doporučení.....	73
9	Závěr	75
10	Seznam použitých zdrojů.....	77
11	Seznam obrázků.....	81
12	Seznam grafů	81
13	Seznam tabulek.....	81

14	Seznam příloh	82
15	PŘÍLOHA Č. 1	83
16	PŘÍLOHA Č. 2	92
17	PŘÍLOHA Č. 3	94

ÚVOD

Bakalářská práce se věnuje tématu **kariérového poradenství ve středním odborném vzdělávání**. Otázkami ohledně budoucího uplatnění a volby povolání se člověk zabývá již od počátku své školní docházky. Během základní školy si jedinec vymezuje mantinely oblíbených a naopak neoblíbených činností. Konec základní školy pro žáky představuje mezník, ve kterém se musí rozhodnout o svém dalším směřování na základě zájmových činností, rad rodičů, pedagogického sboru či odborníků. Rozhodování o své další kariérní cestě na konci střední odborné školy si již pohrává s myšlenou pokračování na akademické půdě či nikoliv. V období dospívání, ve kterém se žáci v průběhu studia na střední škole nachází, se jedinci dle Vágnerové (2012, s. 367) potýkají s hledáním smyslu života, přičemž musí zvládat i vlastní proměnu osobnosti a přijmout tak zralejší formu identity. Zároveň se snaží o výrazné osamocení od rodiny a naopak přiblížení vrstevnické skupině. Stejně tak je ale pro adolescenty dle Čápa (2009, s. 129) důležité, aby v nich jistá autorita viděla potenciál a měli se na koho obrátit ve chvílích nejistoty. Právě v tuto chvíli by mohly služby kariérového poradenství ve středním vzdělávání nabídnout žákům pomocnou ruku.

Téma kariérového poradenství ve středním odborném vzdělávání jsem si zvolila na základě nutkání zjistit, jak si v tomto ohledu vede má bývalá střední škola. Během studia na vysoké škole jsem si s odstupem času uvědomila, že ač jsem si zaměření ekonomického lycea nevybrala na základě budoucí představy vysněného povolání, byla to volba velmi vhodná. Obor je samozřejmě již dle názvu směřován ekonomickým směrem, ale díky obecnějšímu rázu lycea dává svým žákům stále možnost pochytit i odlišnou tematiku z jiných oborů a nechává tím stále otevřenější záběr budoucího uplatnění. Jelikož jsem si sama tuto skutečnost uvědomila až v průběhu studia na vysoké škole, neočekávám, že mi žáci střední odborné školy tuto hypotézu potvrdí. Zkrátka mě zajímá, jak současní žáci této střední odborné školy vnímají své budoucí uplatnění a zda jim škola v tomto rozhodování pomáhá, popř. nabízí možné podpůrné služby.

Cílem bakalářské práce je zhodnocení současného stavu kariérového poradenství na vybrané střední odborné škole v Praze v roce 2022, kterou je Československá akademie obchodní Dr. Edvarda Beneše, Resslova 8.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na definování pojmů spojených s kariérovým poradenstvím, obdobím adolescence a poradenských služeb ve středním odborném vzdělávání a jejich legislativou. Praktická část v první řadě popisuje vybranou střední odbornou školu, implementaci průřezového tématu Člověk a svět práce do vyučování a dále je rozdělena na kvalitativní a kvantitativní část. Kvalitativní šetření bylo provedeno na základě rozhovorů s kariérovou poradkyní školy paní Mgr. Šimonou Lisou a zástupkyní ředitelky školy paní Ing. Renatou Dvořáčkovou. Kvantitativní výzkum probíhal formou dotazníkového šetření mezi žáky třetích a čtvrtých ročníků vybrané střední odborné školy.

Na základě zjištěných potřeb na straně školy a jejích žáků budou navrženy možná doporučení pro inovaci průřezového tématu Člověk a svět práce a povědomí o kariérovém poradenství na škole.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíl a metodika

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat současný stav kariérního poradenství na vybrané střední odborné škole v Praze. Jakým způsobem/formou je kariérové poradenství na dané škole realizováno a zprostředkováváno žákům.

Nejprve bude v teoretické části provedena rešerše odborné literatury zabývající se problematikou kariérového poradenství ve středním odborném vzdělávání, kariérního rozhodování žáků, včetně charakteristiky období dospívání a volby povolání. V praktické části bude provedeno jak kvalitativní, tak kvantitativní šetření - bude proveden rozhovor s vedením školy a kariérovým/výchovným poradcem a následně dotazníkové šetření mezi žáky 3. a 4. ročníků.

V závěru budou díky zjištěným potřebám školy i žáků navržena doporučení pro inovaci průřezového tématu Člověk a svět práce pro vybranou střední odbornou školu.

2 Vymezení pojmů

Nejprve budou vymezeny základní pojmy, které se týkají kariérového poradenství. Definování těchto pojmů je důležité pro pochopení dalších částí této práce.

2.1 Kariéra

Pojem kariéra se používá zejména v personalistice a v řízení lidských zdrojů. Označuje profesní dráhu jedince, a to ať už ve smyslu celoživotní cesty nebo pouze určitém životním úseku. Jedná se o cestu směřující k jinému statusu (ať už ve společenském nebo v organizačním měřítku), nebo k dalšímu pracovnímu místu/uplatnění, anebo také k jinému sociálnímu postavení díky jiné prestiži, moci či příjmu (Vosmik, 2018, s. 13).

Bělohlávek (1994, s. 9) kariéru popisuje jako časovou osu, na které se odehrává určitý postup. Ten má začátek, např. v podobě nastoupení na školu či do zaměstnání a konec, který značí ukončení daného stádia. Na této ose se mnohdy nachází více takových stádií. Na této ose lze najít pokračování do (nejasné) budoucnosti nebo samotný, jasně definovaný cíl.

Rovněž Bělohlávek (1994, s. 11) kariéru označuje jako profesní dráhu životem, na které se jedinec snaží získat nové zkušenosti a realizovat tak svůj potenciál. Kariéru rozděluje na kariéru vnější a vnitřní. Vnější neboli objektivní kariéra se objevuje v materiální podobě na personálních odděleních a v životopisech. Jedná se o pouhý výpis absolvovaných institucí, kurzů, zaměstnání apod. V těchto materiálních dokumentech se nedozvíme nic o cílech, které si daný jedinec během své cesty stanovil. Na druhé straně vnitřní neboli subjektivní kariéra si klade za cíl vnímat význam jednotlivých událostí v jedincově životě.

Kariéra je často chápána jako vzestupná dráha, mnohdy však může nabrat i sestupnou tendenci. Jedná se tedy o popis vývoje postavení daného jednotlivce. Tento vývoj a konkrétní profesní dráhu jednotlivce ovlivňuje mnoho faktorů. Některé z nich mají osobnostní charakter (schopnosti, dovednosti a vzdělání jednotlivce), jiné z nich se ale mohou týkat dané organizace, kde daný jedinec vede svou profesní cestu.

Tyto vlivy mohou například být: sociální a ekonomická situace dané organizace, nebo například i schopnosti ostatních zaměstnanců a jejich postavení (Vosmik, 2018, s. 13).

Pýchová (2020, s. 12) definuje kariéru jako celoživotní cesta, během níž se podmínky na trhu práce i samotná společnost mění. Díky těmto vlivům se mění i samotný jedinec, který chce ve své cestě pokračovat co možná nejefektivněji a uplatnit během své kariérní dráhy svůj potenciál a zároveň prožít plnohodnotný a spokojený život.

K posuzování, ať už své vlastní kariéry nebo kariéry druhých, slouží kritéria. Každý jedinec dává různým kritériím vyšší či nižší důležitost a dle svého měřítko se také rozhoduje ve své kariéře. Pro někoho může být nejdůležitějším posuzovaným kritériem výška platu, ale pro druhého hraje důležitější roli např. osobní rozvoj nebo získávání nových zkušeností (Bělohlávek, 1994, s. 9).

2.2 Kariérní vývoj

Kariérním vývojem se rozumí celoživotní proces jedince. Celoživotní charakter kariérního vývoje dnešní doby zachycuje i fakt zvyšujících se počtů vysokoškolských studentů v denních i dálkových formách studia. V průměru sedmkrát během svého života jedinec změní práci, a to i napříč odvětvími. Do budoucna také očekávat větší horizontální mobilitu pracovní síly, čímž se rozumí větší koncentraci stěhování se za prací do zahraničí. Na druhou stranu také očekávat i silnější vertikální mobilitu pracovní síly, která popisuje přecházení z nižší na vyšší pozici ve stejném odvětví (Vendel, 2008, s. 190).

Změnu lze pozorovat také v braní zodpovědnosti současného jedince za svůj kariérní vývoj s ohledem na minulost. Současné studenty je důležité motivovat k dosahování budoucích kariérních cílů. Naučit je poznání, a hlavně zodpovědnosti za svá rozhodnutí na pracovním trhu (Vendel, 2008, s. 190).

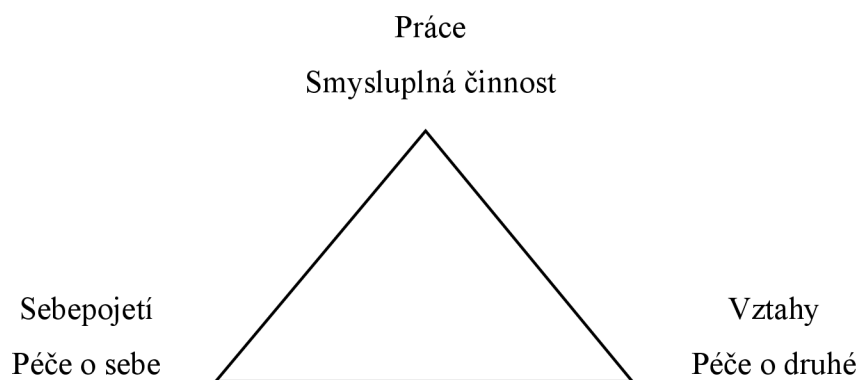
V dnešní, dynamické a rychle se měnící době občas není lehké se svou dosavadní kariérou držet krok. Ať už se jedná o vnější faktory, kterými mohou být rychle se rozvíjející ICT technologie, nebo naopak vnitřní faktory, které ovlivňují každého individuálně. Lidé stárnou, přestávají být ochotni se přizpůsobovat a může se stát, že se jejich dosavadní kariéra vyvine zcela jiným/novým směrem. Tato nová podoba

povolání člověku přestane být příjemná a nezbude mu nic jiného, než se porozhlédnout po nové práci a vydat se na jinou profesní cestu (Pýchová, 2020, s. 12).

Kariérové poradenství se tedy zaměřuje nejen na profesní přípravu jedince a podporu v budování kariéry, ale také na koncepci dynamické změny v jedincově životě. Jako velké ohrožení budoucí životní perspektivy můžeme brát i fakt, že se jedinec bude spoléhat pouze na jednu profesi, pouze na tu jednu kariérovou cestu, kterou se vydal před mnoha lety. S kariérním vývojem je samozřejmě spjatý i stres, který je všude kolem nás. Člověk by se měl v dnešní společnosti naučit držet směr svého vlastního života. Měl by umět konstruovat své projekty, a to ať už v profesní dráze ve smyslu hledat alternativy či v osobní rovině (Vosmik, 2018, s. 15).

Každý z nás si na své cestě životem prochází určitým kariérním vývojem. P. Vosmik (2018, s. 15) přichází s pevným trojím ukotvením, které vytváří stabilitu a rovnováhu každého jedince.

Obrázek 1: Pevné trojí ukotvení

Zdroj: Vosmik, 2018, s. 15

V dnešním, mnohdy hektickém, světě lidé zapomínají na sebe a na druhé, přitom hlavně tyto vztahy formují nás samotné a naši životní stabilitu a spokojenost. Pevné trojí ukotvení znázorňuje vlastní sebepojetí a sebedůvěru, společenské vztahy (kterými například jsou vztahy s rodinnými příslušníky, blízkými přáteli, spolužáky apod.) a práci, která by pro člověka měla být smysluplnou činností. Právě tyto tři složky by měly být v rovnováze během jedinceva kariérního vývoje a všechny tři složky by měly být součástí efektivního kariérového poradenství (Vosmik, 2018, s. 16).

Bělohlávek (1994, s. 39) rovněž popisuje, jak se výše zmiňované tři sféry (práce, blízcí a individuální rozvoj) dokáží vzájemně ovlivňovat a tím nabourávat pracovní/kariérní

vývoj jednotlivce. V životě jedince se neustále objevují nové a nové požadavky okolního prostředí, které je nutno zpracovávat. Proto kariérní vývoj Bělohlávek popisuje jako přizpůsobování se vůči okolí. Ovšem ne každý jedinec se na své cestě životem zvládá přizpůsobovat úspěšně.

2.3 Kariérní zralost

Kariérní zralost poukazuje na připravenost jedince, který je schopen uskutečnit takové kariérní rozhodnutí, které je přiměřené jeho věku. Dle teoretického předpokladu by se kariérní zralost měla zvyšovat s věkem (Vendel, 2008, s. 20).

Mluví-li se tedy o kariérní zralosti jako o cestě, je vhodné, aby se vědělo, kam tato cesta směřuje. To, že se samozřejmě v jistém časovém období naše cesta změní, je normální. Ovšem cíl by měl zůstat shodný jako na začátku (Svobodová, 2015, s. 227).

Samotný pojem “kariérní zralost” je odvozen z teorie kariérního vývoje od Donalda Supera, který hovoří o kariérní zralosti jako o schopnosti jedince uskutečňovat určité kariérní volby. Jeho teorie přihlíží na samotného jedince a jeho vývojové stádium, což je D. Superovi jinými odborníky (např. F. W. Vondrackem a M. Reitzlem) vyčítáno. Nesouhlasí s názorem, že stačí vnímat pouze jedincův postoj během určitého vývojového stádia. Mezi důležité proměnné by měly vstupovat i kulturní, historické či ekonomické události, které dle jejich slov jedincovo rozhodování rovněž ovlivňují (Vendel, 2008, s. 20).

Kariérní zralost Vendel (2008, s. 21) rovněž definuje jako měřítko připravenosti, kdy je jedinec schopen udělat volbu svého dalšího směřování na základě svých vlastních postojů a vědomostí. Naopak neschopnost učinit kariérní rozhodnutí pojmenovává jako kariérní nezralost, která je ovlivňována specifickými aspekty jedince, které jedinci brání v logickém uvažování nad vlastní kariérou a jejím pokračování.

2.4 Kariérové rozhodování

Hlad' o (2014, s. 55) říká, že při rozhodování žáka o jeho budoucím povolání je nutná dostatečná informovanost. V první řadě musí mít přehled o svých schopnostech, dovednostech, vlastnostech a samotných zájmech - tedy o informacích sám o sobě. V druhé řadě to jsou aktuální informace o nabídce dalšího vzdělávání - tedy informace

o školách a nabízených oborech, na které může pokračovat ve studiu. Dále samozřejmě stojí informace o světě práce - informace o profesích, jejich požadavcích, podmínkách a jejich obsahu.

Volba své další dráhy je dle Zapletalové (2006, s. 7) součástí osobnostního vývoje a tvoření vlastní identity jedince. Tato volba vzdělávací a profesní cesty je u žáků středních škol ve stavu dotváření. Proces volby žákova dalšího působení a tedy proces kariérového rozhodování je ovlivněn právě hledáním osobní identity jedince a snahou nalézt odpovědi na otázky „jaký chci být?, co mě baví?, Kým chci být?“ Samotné rozhodnutí poté samozřejmě ovlivňují i vrstevníci, se kterými jedinec sdílí své zájmy a názory.

P. Salomone (in Vendel, 2008, s. 102) kritizuje kariérové poradce a výzkumníky, kteří mají sklony k ztotožňování kariérně nerozhodnutých jedinců s kariérně nerozhodnými. Pokud je jedinec kariérně nerozhodnutý (což je v období adolescence běžný stav), jedná se ve většině případech o to, že nemá dostatečné množství informací k tomu, aby učinil správné rozhodnutí, ale má kompetence k tomu, aby se sám uměl rozhodnout, když potřebné informace dostane. Oproti tomu pokud je jedinec nerozhodný, jedná se o nedostatečnou identitou jedince, který nejprve musí poznat své potřeby, díky kterým se bude umět zorientovat v potřebných informacích a až poté dokáže udělat své vlastní rozhodnutí.

Obrázek č. 2 popisuje tři typy nerozhodnosti dle Vendela (s. 106, 2008): vývojovou, situační a chronickou. Vývojová nerozhodnost je příkladem nerozhodnosti, která se v prostředí středních škol objevuje poněkud často. Jedná se o nezralost k vlastní volbě povolání. Situační nerozhodnost je důsledek, který vytváří tlak od prostředí. S tímto druhem nerozhodnosti se žáci středních škol setkávají poměrně často, když musí udělat rychlé rozhodnutí bez většího zamyšlení. Chronická nerozhodnost je z těchto tří typů nejzávažnější, neboť je způsobena určitou psychickou disfunkcí. V prostředí střední školy se tento jev objevuje ve chvíli, kdy se žák sám nedokáže dlouhodobě vypořádat s úlohami kariérového vývoje. To mu může způsobovat až úzkostlivé stavy.

Obrázek 2: Typy nerozhodnosti při výběru povolání

Dimenze	Typy nerozhodnosti při výběru povolání		
	Vývojová	Situační	Chronická
Vnější symptom	žádná volba	několik voleb	žádná volba, nezáměr o volbu
Prvotní příčina	nezralost pro volbu povolání	zvýšený pocit zodpovědnosti za rozhodnutí, celková nerozhodnost	psychologická dysfunkce
Překážky řešení	nedostatek informací o sobě, školách a povoláních, nedostatek identity	různé cíle kariéry	úzkost, osobnostní problémy
Poradenský postup	urychlení osobnostního a kariérového vývoje	seznámení s trhem práce, podpora při rozhodování	dlouhodobější osobnostní poradenství nebo psychoterapie
Bezprostřední cíl	účinný postup rozhodování	účinný postup rozhodování	odstranění osobnostního problému
Konečný cíl	správná volba studia/povolání	správná volba studia/povolání	správná volba studia/povolání

Zdroj: Vendel, 2008, s. 106

2.5 Kariérové poradenství

Frank Parsons je považován za samotného zakladatele kariérového poradenství, které se začíná formovat v druhé polovině 19. století. Průmyslová revoluce v této době zapříčinila mnoho převratných změn v tehdejší společnosti. V tomto období bylo důležité, aby poradenství bylo možné poskytovat co nejrychleji velkému množství klientů. Jelikož v této době bylo normální, že lidé ve své profesi setrvali po celý život, bylo nesmírně důležité, aby si vybrali správně. Po nějakém čase a vývoji se kariérové poradenství začalo opírat o diferenciální psychologii. Tato změna umožnila poradcům užívat speciální testy, které jim napomohli k propojení jedince se správným pracovním místem. Člověk si v této době přišel pro radu ohledně svého budoucí uplatnění a dostal po krátké chvíli jednoznačnou odpověď. Bohužel tento přístup nepodporoval rovnost mezi klientem a poradcem. Klient byl v roli „bezradného jedince“, zatímco na druhé straně byl poradce v roli „vševědoucího experta“, který rozhoduje o samotném osudu klienta. Tento „historický“ přístup je v rozporu s tím dnešním, ale je brán jako počátek kariérového poradenství (Košťálová, 2020, s. 61).

Kariérové poradenství se vztahuje na služby a činnosti určené k pomoci jednotlivcům jakéhokoli věku a v kterémkoli bodě svého života. Aby si mohli vybrat vzdělání, odbornou přípravu a povolání, díky kterému budou řídit svou kariéru. Takové služby lze nalézt ve školách a univerzitách, v rámci školení v institucích, ve veřejných službách, na pracovišti a v soukromém sektoru. Aktivity mohou probíhat na individuální nebo skupinové bázi a mohou být tváří v tvář nebo na dálku (včetně linek pomoci a webových služeb). Služby kariérového poradenství obsahují poskytování informací ohledně kariéry (v tištěné podobě, formou ICT a v jiných formách), hodnocení a sebehodnocení pomocí diagnostických nástrojů, poradenské rozhovory, programy kariérového vzdělávání (na pomoc jednotlivcům rozvíjet jejich sebereflexi, povědomí o příležitostech a dovednosti v oblasti řízení kariéry) a programy pro hledání práce a přechodové služby (OECD, online, 2004).

Kariérové poradenství je rovněž základní politickou pákou, která pomáhá jednotlivcům se úspěšně orientovat na neustále se vyvíjejícím trhu práce prostřednictvím rad a informací o pracovních příležitostech a příležitostech ke školení. (OECD, online, 2021)

Slovy Vendela (2008, s. 50) je poradenství odborná pomoc a činnost, která je vykonávána během celého života v odvětví práce, zaměstnání a povolání.

Pýchová (2020, s. 13) říká, že kariérové poradenství ovšem neznamená to, že přijdu k poradci jako za odborníkem, který ví, jak by měl můj život vypadat. Kariérové poradenství mi ale může pomoci si uvědomit, jakým směrem se chci vydat a stát tak při rozhodování o své životní cestě pevně na svých nohách.

V kariérovém poradenství ve středním odborném vzdělávání jde zejména o poskytování informací žákům ohledně dalšího směřování jejich života, a to ať už směrem dalšího vzdělávání či směrem na pracovní trh. Jedná se hlavně o informace ohledně forem a možnostech dalšího vzdělávání, o obsahu přijímacích zkoušek, které je budou čekat, ale také například o informace ohledně činnostech úřadů práce a administrativy, která je na jejich kariérní cestě časem určitě potká (Čáp, 2009, s. 121).

3 Charakteristika cílové skupiny

Kapitola je zaměřena na charakteristiku cílové skupiny kariérového poradenství ve středním odborném vzdělávání – na adolescenty. Pro realizaci praktické části je důležité pochopit, jak se tato cílová skupina chová, přemýšlí, co je pro ni důležité a jaké nesrovnalosti v tomto období jednotlivci této skupiny řeší.

3.1 Adolescence

Adolescence je období, kdy mladí jedinci přechází z dětství do dospělosti. Toto období je doprovázeno jak tělesnými/fyzickými změnami, tak zejména těmi psychickými. Jedná se o komplexní proměnu osobnosti (Vágnerová, 2012, s. 367).

V tomto období dochází k velkým charakteristickým změnám jedince a v jeho chování. Samotný přestup ze základní na střední školu je velkou změnou, kterou si mnohdy jedinci ani neuvědomují. Dochází ke změně vrstevnické skupiny, ve které se jedinec začíná pohybovat, seznámení se s novými učiteli, povinnostmi a přístupy na škole. Do světa adolescenta vstupují nové autority a atributy, které se budou podílet na jeho výchově (Čáp, 2009, s. 129).

V dnešní době berou adolescenti období dětství jako dobu, kterou je potřeba co nejrychleji přejít. Současní adolescenti mají potřebu co nejrychleji získat svobodu zejména v podobě svého svobodného rozhodování. Avšak povinnosti a zodpovědnost, které s tímto obdobím souvisí, přijímají velmi neochotně (Vágnerová, 2021, s. 367-368).

3.2 Vývojové charakteristiky adolescentů

„Dospívání představuje specifickou životní etapu, která má svoje typické znaky v rámci životního cyklu a svůj objektivní i subjektivní význam. Je to období hledání a přehodnocování, v němž má jedinec zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu identity” (Vágnerová, 2012, s. 367).

Největší změnou v této životní fázi je samotná snaha o výrazné osamostatnění od rodiny, a naopak větší socializace s vrstevnickou skupinou. Může se zdát, že pouto

mezi adolescentem a rodinou pomíjí, ovšem není tomu tak. Pokud má jedinec doma silné zázemí a podporu, váží si jí a je si jí vědom, jen mu v této životní fázi nepřijde “důležité” tuto náklonnost dávat najevo. Na druhé straně, pokud adolescent takové zázemí nemá, mohou se konflikty a nepříjemné situace opakovat i ve větším měřítku než doposud. V tuto chvíli je důležité, aby se měl jedinec na koho obrátit, a to nejlépe na jinou dospělou osobu v podobě učitele, trenéra či jiné osoby ve své blízkosti. V této životní fázi je totiž nesmírně důležité, aby dospívající věděl, že alespoň u někoho najde 100 % porozumění a podporu (Čáp, 2009, s. 129).

V neposlední řadě samozřejmě přichází potřeba patřit do jedné z “jednoznačně definovaných sociálních skupin”. Tato skupiny spolu sdílí např.: stejný styl oblékání, hudebního žánru, typické slovní zásoby, projevy chování apod. V pozdní adolescenci tyto projevy postupně zmizí a jedná se pouze o chvilkovou změnu. Mnozí dospělí toto období nazývají “období hledání”. Na konec je pro tuto životní etapu také typické experimentovat s prvními partnerskými vztahy v podobě první zamilovanosti a s ní spojené zklamání a bolest (Čáp, 2009, s. 130).

Co se týká kognitivního vývoje, adolescenti se v této době zdokonalují v poznávacích procesech. Jejich verbální vyjadřování, paměť, myšlení a pozornost se prohlubují a je potřeba je podpořit v podobě dostatečného množství podmětů. Nuda či nemožnost se projevit je v tomto období obzvlášť trýznivá a kladnému vývoji neprospívá (Čáp, 2009, s. 131).

Dobu adolescence lze shrnout do následujících bodů dle p. Langmeiera a p. Krejčíkové (2006, s. 148):

- potřeba osamostatnit se
- proces hledání a zkoušení nových věcí
- pocity nejistoty z budoucnosti
- socializace s vrstevnickou skupinou
- péče o zevnějšek
- fyzické dozrávání
- první partnerské vztahy-sexualita

3.3 Představa o budoucím povolání

Preference ve smyslu budoucího povolání se utváří dle p. Svobody, Krejčíkové a Vágnerové (in Procházka, 2014, s. 259) již v ranném dětství, kdy má každý určitou představu, čím chce být, až vyroste. Tento proces je potřeba sledovat jako interakci genetické vybavenosti a prostředí, ve kterém se pohybujeme. Tento zájem o budoucí povolání vyplývá z jedincových motivačních tendencí, kterými jsou:

- zájmy, potřeby, přání jedince,
- racionální úvahy o jedincových možnostech a omezeních.

Dospívající mohou mít své předběžné volby povolání dle Procházky (2014, s. 260):

- realistické,
- nadhodnocené,
- podhodnocené.

Ke konci střední školy by již žákova volba měla být tou zpřesňující/realistickou. Poradce pro kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání by měl být schopen v situaci nadhodnocené či podhodnocené volby poskytnout informace, které klientovy pomohou vidět nepřesnost v jeho volbě vůči jeho schopnostem a předpokladům (Procházka, 2014, s. 262).

V dnešní době informace o pracovních pozicích se velmi rychle přemění na informace již neplatné a zastaralé. Proto je důležité, aby škola spolupracovala s institucemi (jako je například úřad práce), které tyto změny evidují. Díky této spolupráci se k žákům budou dostávat aktuální a platné informace, které jsou pro jejich další rozhodování klíčové (Vosmik, 2018, s. 25).

Samotní adolescenti vstup na pracovní trh prožívají různě, ale na jednom se určitě shodnou. Jde o význam finanční nezávislosti na rodině či zákonných zástupců. Na druhé straně hraje obrovskou roli jejich případná pozice začátečníka v nové pracovní skupině. Negativním zjištěním rovněž může být fakt stereotypního denního programu a jeho pohlcení volného času. Díky těmto faktům žáci velmi rychle pochopí vlastnosti pracovního života, a že v něm panují zcela jiná pravidla nežli ve škole (Vágnerová, 2012, s. 421).

3.4 Potřeby průmyslu

Dle slov Johna Krumboltze (in Košťálová, 2020, s. 21) je velmi těžké propojit člověka s konkrétní pracovní pozicí. Zejména v dnešní době, kdy studenti základních a středních škol nemají přehled o nově vznikajících povoláních, které budou moci ve svém životě vykonávat. Tudiž někteří nemusí mít ani z daleka jasnou představu o svém budoucím fungování v profesním světě.

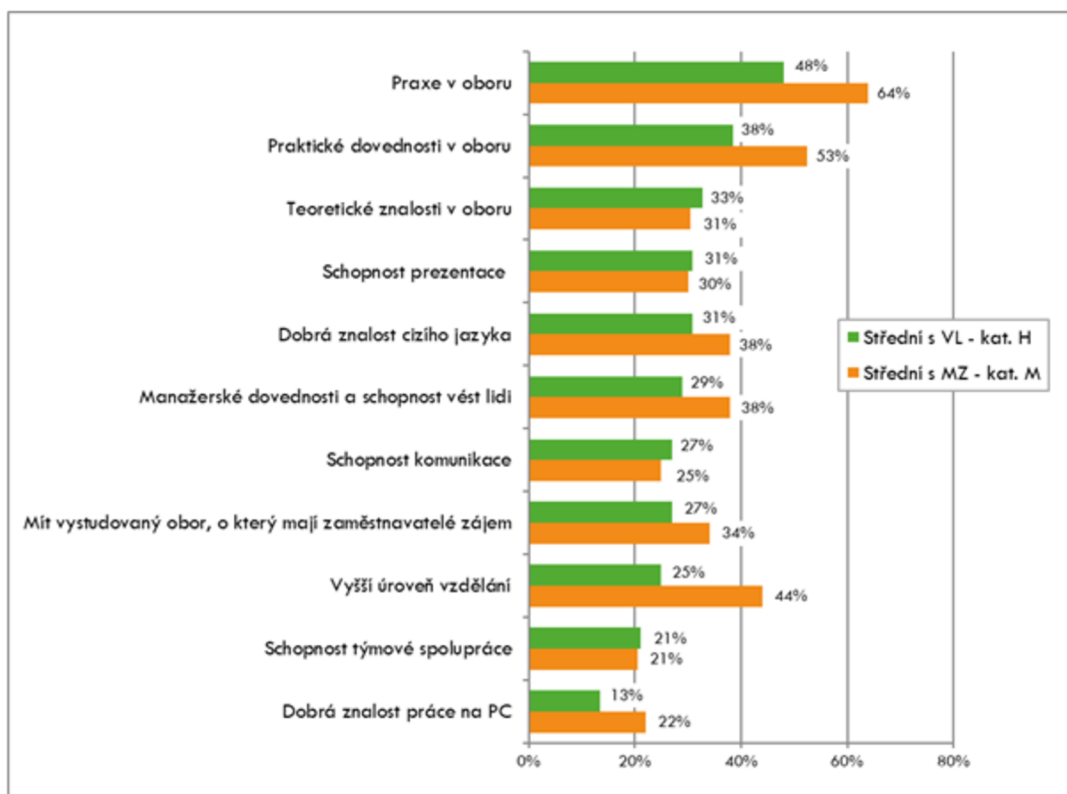
Aby dnes člověk obstál na trhu práce, mezi jeho kompetence musí patřit zejména umění se rychle rozhodovat a reagovat na změny ve svém okolí. Dnešní doba se proměňuje ve velmi rychlém tempu a zaměstnavatelé mají na své zaměstnance čím dál tím větší nároky (Košťálová, 2020, s. 17).

Mezi nejvíce potřebné kompetence dnešního světa práce dle Košťálové (2020, s. 24) patří:

- Sebeřízení a sebekontrola
- Schopnost reflektovat svůj životní, studijní i profesní život
- Umět reagovat a vypořádat se se změnou
- Umění se rozhodovat
- Aktivně vyhledávat a posuzovat pracovní příležitosti
- Digitální kompetence

V následujícím grafu (viz obrázek č. 3) jsou uvedené zjištěné znalosti a kompetence, které absolventům maturitních oborů kategorie M nejvíce chybí (infoabsolvent.cz, online, 2018).

Obrázek 3: Chybějící znalosti a kompetence u absolventů oborů kategorie M

Zdroj: infoabsolvent.cz, online, 2018

4 Kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání

Předpoklad pro úspěšné uplatnění absolventů středních škol nejsou pouze jejich odborné znalosti z vyučování, ale také osvojené kompetence, mezi které rovněž patří i orientace v dnešní nabídce světa práce. Předpoklad dobré celoživotní zaměstnanosti je cílem středoškolského vzdělávání mladých žáků. Půda školy by měla svou činností vymezit taková opatření, která by měla minimalizovat rizikové faktory spojené s přechodem svých absolventů do mimoškolní praxe. Tento fakt pracuje s možností využití služeb v oblasti kariérového poradenství a kariérového vzdělávání (Zapletalová, 2006, s. 50).

Podoba současných poradenských služeb na školách v ČR se začala formovat v devadesátých letech minulého století. Postupem času začala vznikat koncepce, která vydržela do současnosti. Výchovní poradce a školní metodik prevence začínají být hlavními činiteli v nově vznikajícím odvětví školního poradenského pracoviště (Knotová a kol., 2014, s. 14).

Na školách také může vzniknout poradenské pracoviště, které je tvořeno týmem spolupracovníků: výchovní poradce, školní metodik prevence, může zde být i speciální pedagog nebo školní psycholog. Do tohoto týmu spolupracovníků mohou také patřit třídní učitelé nebo zejména učitelé výchov, jako jsou např. výchova ke zdraví, občanská výchova apod. Za poradenské služby je zodpovědný ředitel dané školy, popř. jím může být i jiný pověřený pracovník (Knotová a kol., 2014, s. 15).

Tento ucelený systém školního poradenství je orientován na žáky, ale také na jejich rodiče, kteří jsou mnohdy velmi důležitou součástí. Tato poradenská činnost škol se zabývá nejen běžnými výchovními problémy či situacemi během studia na dané škole. Neopomíná ani situace a problémy týkající se úvah o dalším směřování žáka/studenta, jeho profesní orientaci a následný vstup na trh práce (Muhič, 2010, s. 8).

Dle slov Procházky (2014, s. 284) se profesně-poradenský proces ve středním vzdělávání rovněž snaží o reorientaci svých žáků. Snaží se jim dát vhodnou perspektivu a náhled na jejich budoucí kariéru díky zaměření školy, na kterou chodí. Některé problémy, které žáci na středních školách řeší, mohou být způsobeny i špatným vybráním své střední školy, popř. i nepřijetím na školu, na kterou se chtěli dostat.

V jednotlivých ročnících by se učitelé na střední škole dle Procházky (2014, s. 285) měli snažit ve svých žácích probudit následující body popsané níže, které jsou spjaté s profesní přípravou na středních školách a jsou rovněž důležité pro vývoj žáků, který bude usměrňovat jejich další působení ať už ve školním nebo pracovním světě:

1) První ročník SŠ:

- kladný vztah ke škole
- pevný třídní kolektiv
- psychohygiena
- individuální styl učení a přípravy na vyučování
- myšlenky o budoucím povolání

2) Druhý ročník SŠ:

- kladný vztah ke studovanému oboru
- sebepoznávání žáků
- rozvoj osobních i profesních zájmů
- možnosti dalšího studia
- systém vzdělávání v ČR
- počet přijímaných žáků a studentů na školy

3) Třetí ročník SŠ:

- upřesněná volba dalšího směru studia či zaměstnání
- ujasněné životní cíle a hodnoty

4) Čtvrtý ročník SŠ:

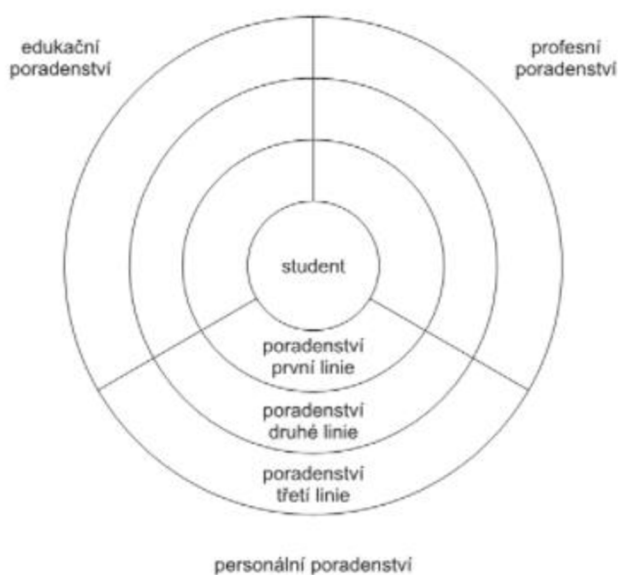
- studijní příprava na maturitní zkoušku
- seznámení s loňskými absolventy na možné besedě ve škole
- možné přeorientování preferencí některých žáků
- odesílání přihlášek na VŠ/VŠO apod.
- vyplňování CV/životopisů, psaní motivačních dopisů apod.

Všechny body popsané výše by měly žákům středních škol pomoci s jejich orientací v současném světě, ve škole i mimo ni. Díky zařazením těchto aktivit profesně-poradenského procesu do výuky z průřezového tématu člověk a svět práce se žákům odkryjí možné směry jejich uplatnění, které by je samotné možná ani nenapadly (Procházka, 2014, s. 284).

Hargašová (2009, s. 226) rozlišuje kariérové poradenství pro studenty na:

- Edukační/studijní poradenství (zaměřeno na volbu ze vzdělávacích možností a také na podporu žáků a studentů)
- Profesní poradenství (zaměřeno na výběr ze škály zaměstnání a pracovních pozic)
- Personální/osobnostní poradenství (zaměřeno na osobní a sociální problémy jedince), které se dále dělí na:
 - Poradenství první linie (funkce formálního vyučování na školách)
 - Poradenství druhé linie (funkce formálního vyučování na školách, ale i jistý stupeň specializace)
 - Poradenství třetí linie (poradenství, které poskytují vyučení experti)

Obrázek 4: Holistický, na studenta zaměřený model poradenství

Obr. 1 Holistický, na studenta zaměřený model poradenství
(Podle WATTS, A. G., Van ESBROECK, R. (1998). *New skills for new futures: Higher Education Guidance and Counselling Services in The European Union.*)

Zdroj: Hargašová (2009, s. 226)

4.1 Legislativní úprava

Poradenské služby ve středním odborném vzdělávání jsou legislativně ukotveny ve školském zákoně č. 561/2004 Sb. - zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve vyhlášce č. 116/2011 Sb. - vyhláška o

poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních (novela vyhlášky č. 72/2005 Sb.) a také ve vyhlášce č. 147/2011 Sb. - vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (Muchič, 2010, s. 9).

Současná podoba poradenských služeb je realizována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) od roku 2005. Školní poradenské pracoviště a školská poradenská zařízení jsou touto koncepcí postaveny na vzájemné spolupráci. Poradenské služby tohoto typu jsou zaměřeny na děti, žáky, studenty, jejich rodiče nebo zákonné zástupce, školy a školské zařízení (Knotová, 2014, s. 11).

Samotná existence poradenských služeb ve škole zvyšuje škole kvalitu vzdělávání žáků, kteří mají právo na včasnou a účelnou radu v otázkách týkajících se svého budoucího působení ať už na akademické půdě či mimo ni. Právo na včasnou a účelnou radu mají také jejich rodiče či jejich zákonní zástupci (Muchič, 2010, s. 9).

Níže uvádím seznam právních předpisů dle Knotové (2014 s. 15), které jsou důležité pro poskytování poradenských služeb v českém školství:

- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon);
- zákon č. 198/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících;
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí;
- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže;
- zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů;
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon;
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník;
- vyhláška č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních;
- vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných;

- metodický pokyn č. j. 20 006/2007-51, k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních
- metodický pokyn č. j. 25 884/2003-24, o spolupráci předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané;
- metodický pokyn č. j. 24 246/2008-6, k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení;
- metodický pokyn č. j. 10 194/2005-14, k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví; metodický list k poskytování poradenských služeb na školách a školských zařízeních č. j. 13 409/98-24;
- nařízení vlády ČR č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně-pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

4.2 Školní poradenské pracoviště

Za poskytování poradenských služeb ve školách je zodpovědný ředitel dané instituce, popřípadě jim může být jím pověřený pracovník. Tato osoba je zodpovědná za vytvoření preventivního programu školy a také za zajištění výchovného poradenství na škole (Čáp, 2009, s. 7).

Odbornou kvalifikaci školních poradenských pracovníků stanovuje zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a vyhláška č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků (Muhič, 2010, s. 17).

Služby školního poradenského pracoviště jsou zaměřeny na primární prevenci sociálně patologických jevů a na prevenci školní neúspěšnosti. Dále se zaměřují na informační a poradenskou podporu ohledně volby další vzdělávací dráhy či následného profesního uplatnění (Knotová, 2014, s. 17).

Mezi činitele školního poradenství dle Muhiče (2010, s. 17) patří:

- Výchovný poradce
- Školní metodik prevence

- Školní psycholog
- Školní speciální pedagog
- Konzultační tým pedagogů
- Učitel

Za kvalitním výchovně-vzdělávacím procesem stojí stejně kvalitní poradenské služby na daných školách. Je potřeba vytvářet co nejvhodnější prostředí pro všechny žáky, ať už pro ty s různými znevýhodněními či pro ty ostatní (Knotová, 2014, s. 26).

V textu níže najdete popis pracovníků škol, kteří se mohou na poradenských službách podílet. Je ovšem pravdou, že na každé škole nemusí být zastoupená každá funkce, nýbrž je (bohužel) časté, že z důvodu malého množství pedagogických pracovníků se na škole nachází pouze jedna osoba s příslušnou kvalifikací (Knotová, 2014, s. 26).

4.2.1 Výchovný poradce

Výchovný poradce a zároveň učitel školy? Ano, to je nejčastější kombinace v současném školním systému v ČR. Výchovným poradcem může být učitel dané školy, který má dle vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariévnímu systému pedagogických pracovníků příslušnou kvalifikaci. Tato vyhláška obsahuje přesný obsah studia, který je realizován v rámci celoživotního vzdělávání na vysokých školách (Knotová, 2014, s. 29).

Dle Národního pedagogického institutu (online, 2022) mezi nejčastější činnosti výchovného poradce patří:

- zprostředkovávání výchovného/kariérového poradenství
- zajišťování před-profesní přípravy u vycházejících žáků
- organizování exkurzí do škol a firem
- evidování dokumentace žáků
- vzdělávání a s tím samozřejmě spojená i výchova žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- péčování o žáky se špatným prospěchem, a naopak i o žáky nadané
- pomoc při řešení problému spjatých se školní docházkou
- spolupráce s rodiči žáků, sociálními odbory, soudy, mediačními a probačními službami i lékaři

- a v neposlední řadě také celková pomoc při řešení jakýchkoliv problémových situacích.

Výchovný poradce školy má tedy na starost kariérové a výchovné poradenství žáků. Dále se zabývá individuálními potřebami jednotlivců, jejichž vzdělávání a vývoj vyžadují zvláštní pedagogický přístup a podporu. Rovněž se zabývá tvorbou individuálních vzdělávacích plánů pro žáky mimořádně nadané nebo pro žáky znevýhodněné s potřebou podpůrných opatření (Jedlička, 2018, s. 317).

4.2.2 Školní metodik prevence

Pozice školního metodika prevence je v českém školství poměrně novou záležitostí. Jeho funkce se objevuje až v 90. letech 20. století a od té doby se jeho zastoupení ve školním prostředí velmi proměnilo. Na začátku jeho hlavní úlohou byla protidrogová prevence, díky této funkci se jeho pozice také nazývala: “protidrogový preventista”. V roce 2000 nastala v jeho funkci změna, díky které neřeší pouze protidrogovou prevenci, ale zejména prevenci sociálně patologických jevů. Právě tato změna je důvodem, proč bylo školám doporučeno, aby metodika prevence a zároveň výchovného poradce již nevykonával jeden člověk. V současné době se školní metodik prevence věnuje zejména primární prevenci rizikového chování. Legislativně je jeho úloha popsána v Metodickém doporučení č. j. 21291/2010-28, k primární prevenci rizikového chování dětí, žáků a studentů (Knotová, 2014, s. 51).

Školním metodikem prevence může být, stejně jako v případě výchovného poradce, jmenován jakýkoliv učitel školy, který dle vyhlášky č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérenímu systému pedagogických pracovníků splňuje požadovanou kvalifikaci pro jeho funkci (Knotová, 2014, s. 51).

Dle Národního pedagogického institutu (online, 2022) mezi nejčastější činnosti školního metodika prevence patří:

- zprostředkovávání metodické, koordinační a poradenské činnosti v problematice rizikového chování u žáků
- zajištění informovanosti rodičů, učitelů a žáků
- zajištění preventivních opatření

- úzká spolupráce s třídními učiteli
- podporování bezpečného a zdravého klimatu ve třídě i škole
- vyhodnocování možných výskytů rizikového chování
- poskytování poradenské činnosti
- podílení se na tvorbě preventivního programu školy
- organizování přednášek

4.2.3 Školní psycholog

První zmínky o školní psychologii, jak u nás, tak ve světě, se začínají objevovat již na začátku 20. století. Výukové a výchovné problémy žáků jsou nejčastějšími subjekty ranných psychologických služeb ve škole. Po politicky velmi nesmělé době v roce 1989 se za hranice České republiky začaly dostávat snahy o rozvoj psychologických služeb ve školách, a to nejen pro žáky a učitele, ale také pro rodiče žáků. Největší rozkvět školní psychologie přichází v roce 2005, kdy se pomocí nové školské legislativy začala školní psychologie podporovat a s ní i projekty podporované Evropskou unií (Knotová. 2014, s. 54).

Náplň práce školních psychologů se dříve vymezuje ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., v novém znění se jejich náplň práce popisuje ve vyhlášce č. 116/2011 Sb., a poté ve věštníku č. 7 z roku 2005. Jejich práce se ovšem neodvíjí pouze od legislativních pravidel a doporučení. Pro obsah jejich práce je důležitá domluva mezi danou školou, kde bude psycholog působit a samotným psychologem. Specifika typu dané školy se tak promítají do práce psychologa, který na ní bude působit (Knotová, 2014, s. 55).

Dle Národního pedagogického institutu (online, 2022) mezi nejčastější činnosti školního psychologa patří:

- vedení individuálních rozhovorů s žáky
- používání diagnostických metod
- poskytování poradenské a terapeutické péče
- provádění krizové intervence
- spolupracování s rodiči žáků
- spolupráce s jinými odborníky
- spolupráce s ostatními členy učitelského sboru

4.2.4 Školní speciální pedagog

Postavení školního speciálního pedagoga se postupem času změnilo. Dříve bylo jeho postavení běžné ve speciálních školách, zdravotnických zařízeních a také ve školských poradenských zařízeních. Dnes je již právoplatným členem školního poradenského pracoviště (Knotová, 2014, s. 62).

V rámci školního poradenského pracoviště je školní speciální pedagog odborníkem, který poskytuje poradenské služby žákům se zdravotním postižením, zdravotním či sociálním znevýhodněním a také žákům nadaným. Pro jeho působení jsou důležitá následující ustanovení: školský zákon č. 561/2004 Sb. (zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání), vyhláška č. 116/2011 Sb. (o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních), vyhláška č. 147/2011 Sb. (Knotová, 2014, s. 63).

Dle Národního pedagogického institutu (online, 2022) mezi nejčastější činnosti školního speciálního pedagoga patří:

- práce s dětmi se specifickými vzdělávacími potřebami
- komunikace s rodiči těchto žáků
- komunikace s ostatními pedagogickými pracovníky školy
- příprava individuálních hodin pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami
- napomáhání k nápravě v chování žáků a zlepšení prospěchu

Pro všechny výše jmenované funkce činitelů školního poradenského pracoviště jsou dle Knotové (2014, s. 42) společné následující dovednosti, které lze považovat za klíčové v tomto odvětví:

- odborná znalost - příslušné vzdělání
- autorita
- organizační schopnosti
- empatie
- autentičnost
- tvořivost
- motivace
- přizpůsobení
- respekt/tolerance
- psychická odolnost
- sebereflexe

4.3 Školská poradenská zařízení

Činnost školských poradenských zařízení (dále jen ŠPZ) je definována ve školském zákoně č. 561/2004 Sb. (zákon o předškolním, základním, středním a vyšším odborném vzdělávání) v paragrafu 116 jako informační, diagnostická, poradenská a metodická. Mezi poskytované služby školských poradenských zařízení zejména patří: speciálně-pedagogické a pedagogicko-psychologické služby, dále také preventivně výchovná péče a nápomoc při volbě vyhovujícího vzdělávání pro žáky a studenty, s čímž souvisí i příprava na budoucí profesní dráhu (Knotová, 2014, s. 17).

Mezi činitele školského poradenského procesu dle Knotové (2014, s. 17) patří:

- pedagogicko-psychologické poradny (PPP)
- speciálně-pedagogická centra (SPC)

Od samého začátku své existence ŠPZ podle Jedličky (2018, s. 312) zajišťovala:

- informační činnost
- diagnostickou činnost
- metodickou činnost
- reedukační činnost

ŠPZ rovněž spolupracují s ostatními školskými zařízeními, kterými dle Knotové (2014, s. 17) jsou:

- střediska výchovné péče,
- sociálně-právní orgány pro ochranu dětí,
- policie,
- lékaři,
- psychologové,
- terapeuti,
- nestále subjekty (např. Neziskové organizace, krizová centra apod.)

V následujícím textu ve stručnosti popisují činnost těchto školských poradenských zařízení.

4.3.1 Pedagogicko-psychologické poradny (PPP)

Činnost pedagogicko-psychologických poraden (dále jen PPP) je definována zákonem 564/1990 Sb. o státní správě a samosprávě ve školství, dále školským zákonem č. 561/2004 Sb. (zákon o předškolním, základním, středním a vyšším odborném vzdělávání), také vyhláškou č. 166/2011 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (novelou vyhlášky č. 72/2005 Sb.), dále se řídí vyhláškou č. 147/2011 Sb. (novela vyhlášky č. 73/2005 Sb.) o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (Knotová, 2014, s. 31).

Příloha 1 k vyhlášce č. 72/2005 Sb. (novelizována vyhláškou č. 116/2011 Sb.) stanovuje standardní činnost pedagogicko-psychologické poradny. V případě potřeby dětí, žáků, studentů, rodičů (nebo zákonných zástupců), škol a školských zařízení jsou služby PPP poskytovány zcela bezplatně všem (Knotová, 2014, s. 33).

Úkolem pedagogicko-psychologických poraden je vytvářet vřelé podmínky pro zdravý tělesný a duševní vývoj dětí a mládeže pro jejich řádný sociální vývoj. Zároveň PPP poskytuje služby pedagogicko-psychologické a speciálně pedagogicko-psychologické a to všem dětem předškolního a školního věku, mezi které se samozřejmě řadí žáci na základních, středních i vyšší odborných škol (Jedlička, 2018, s. 315).

Knotová (2014, s. 33) popisuje tyto činnosti PPP za hlavní:

- diagnostika
- poradenství (včetně kariérního)
- intervence
- nápravná péče
- prevence

4.3.2 Speciálně pedagogická centra (SPC)

Činnost speciálně pedagogických center (dále SPC) je upravena školským zákonem č. 561/2004 Sb. (zákon o předškolním, základním, středním a vyšším odborném vzdělávání), vyhláškou č. 166/2011 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (novelou vyhlášky č. 72/2005 Sb.) a dále vyhláškou č. 147/2011 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (novelou vyhlášky č. 72/2005 Sb.) (Knotová, 2014, s. 39)

Úkolem SPC je poskytování služeb v psychologické, speciálně-pedagogické a sociální oblasti. Jejich činnost je zaměřena na pomoc dětem se zdravotním postižením na všech typech škol a školských zařízeních. SPC nabízejí rovněž služby ve formě poradenství pro zákonné zástupce metodickou podporu pro pedagogické pracovníky a školy (NPI ČR, 2022).

Mezi nejčastější klienty SPC dle NPI (online, 2022) patří jedinci s:

- tělesným postižením
- sluchovým postižením
- zrakovým postižením
- mentálním postižením
- vadami řeči
- poruchou autistického spektra

4.4 Formy kariérového poradenství ve škole

Kariérové poradenství v oblasti vzdělávání se dá rozdělit do dvou forem, a to na individuální a skupinové kariérové poradenství. V každé podobě kariérového poradenství na střední škole by se měli poradci dle Drahoňovské (2020, s. 47) věnovat níže popsaným tématům, která by měli společně se svými žáky rozvíjet:

- vnímání světa práce (jak co funguje v dnešním pracovním světě, jak se tento svět neustále proměňuje a co nám nabízí)
- různé přístupy k práci (práce v týmu, samostatně, různé techniky zadávání úkolů apod.)
- základy pracovní legislativy (rozdíly mezi pracovní smlouvou, DPP, DPČ apod.)
- sebe-definování a prezentace vlastních cílů a myšlenek
- zralost k volbě další cesty (studijní x pracovní).

V následujícím textu zdůrazňuji rozdíl mezi formami kariérového poradenství a jejich možné výhody a nevýhody.

4.4.1 Individuální kariérové poradenství

Pro tento typ kariérového poradenství bohužel mnohdy nezbývá dostatek prostoru a není mu tedy věnováno tolik času, kolik by byla potřeba, i když se jedná o neúčinnější složku kariérového poradenství ve smyslu prevence, aby se student vyvaroval špatné volbě. Cílem individuálního kariérového poradenství je, aby byl student schopný porozumět sobě samému, uměl se samostatně rozhodovat a snažil se věci vnímat z více úhlů pohledu. Tyto kompetence mu pomohou, aby porozuměl svým tužbám a rozhodnutím do budoucna, ale také druhým lidem (Vosmik, 2018, s. 69).

Vosmik (2018, s. 69) popisuje čtyři hlavní zásady kariérového poradenství, které jsou pro individuální kariérové poradenství důležité. Jedná se o:

1. Spolupracující vztah

První bod popisuje vztah poradce a klienta (v tomto případě žáka), kteří se v poradenském procesu stávají partnery. Spolupracující vztah se mnohdy nemusí povést navázat z několika důvodů. Jedním a nejdůležitějším z nich může být narušení důvěry.

V situaci, kdy není vztah mezi poradcem a klientem vytvořen a jeví se spíše jako nepříjemný než příjemný, je vhodné jej zcela ukončit a doporučit například někoho z kolegů, kdo by žákovi mohl lidsky sednout více (Vosmik, 2018, s. 69).

2. Mapování a vyjasňování životního prostoru

Druhý bod zdůrazňuje, jak je důležité, aby si klient uvědomoval své opravdové postavení ve společnosti, čemuž se říká “mapování skutečnosti”. Při navazování vztahu mezi poradcem i klientem může vzniknout situace, kdy se klient nebude chtít k určitému tématu vyjádřit. V tuto chvíli je vhodné, aby poradce klienta nenutil k otevírání tohoto tématu, naopak respektoval klientův názor a doporučil mu případnou pomoc jiného odborníka, s kterým by se mu dané téma mohlo otevírat lépe (Vosmik, 2018, s. 69).

3. Konstrukce osobního projektu činností

Konstrukce osobního projektu činností jako bod třetí pomáhá klientovi s plánováním a realizací dalších kroků. Jde o spojení rozhodování, plánování a jednání. Tyto kroky jsou typické pro kariérové rozhodování, které může být dlouhodobé a každý jedinec musí sám za sebe vědět, proč a jak dané kroky uskutečnit (Vosmik, 2018, s. 70).

4. Uvážlivé řešení problémů

Ve čtvrtém bodě hrají roli myšlenkové pochody každého jednotlivce. Kariérový poradce by měl být schopen rozšiřovat kontext řešeného problému a umět nahlédnout na situaci z různých úhlů pohledu, které by klienta mnohdy ani nenapadly (Vosmik, 2018, s. 70).

Individuální kariérové poradenství se tedy dle Vosmika (2018, s. 70) jeví jako velmi náročné na čas i kvalitu, ale zároveň jako jedna z nejúčinnějších a nejdůležitějších metod.

4.4.2 Skupinové kariérové poradenství

Skupinové kariérové poradenství se staví zejména na potvrzení vlastní identity skrze vzájemných vztahů a interakcemi s ostatními. Neformálního vlivu, který mezi sebou spolužáci na středních odborných školách mají, se dá pozitivně využívat. Třídní učitel by měl pravidelně pracovat na utváření pozitivního klimatu ve třídě mezi žáky a na

zlepšování vzájemných vztahů. K tomu samozřejmě může využít i poradenského pracovníka školy, kterým může například být výchovný poradce školy, školní psycholog, metodik prevence či jiná osoba zastřešující tuto pozici (Vosmik, 2018, s. 66).

Vosmik (2018, s. 67) uvádí příklady forem skupinové práce v rámci školy. Jsou to:

- přednášky
- besedy
- skupinové práce
- projektové vyučování
- exkurze
- prezentování skupinové i individuální práce/projektu v hodinách.

Díky přednáškám a besedám se k žákům dostane mnoho informací v relativně krátkém čase. Špatná soustředěnost žáků při přednáškách ovšem způsobí, že jim některé důležité informace mohou uniknout. Proto je při přednáškách efektivní používat aktivity pro zvýšení pozornosti, díky kterým si ověříme pochopení a žáci si informace zopakováním lépe zapamatují (Vosmik, 2018, s. 67).

Jedním z nejefektivnějších nástrojů, které lze ve vyučování využít, je projektové vyučování. Jde o spojení aktivní a samostatné účasti každého z žáků. Stěžní této metody je časová náročnost a promyšlenost celého úkolu. S tím souvisí i rozvíjení prezentačních dovedností u žáků, kdy může prezentace zvítězit nad obsahem. Ať už po projektovém vyučování nebo prezentaci by měla mít do výuky vložena i zpětná vazba těchto aktivit (Vosmik, 2018, s. 67).

5 Kurikulární oblast

V kapitole jsou popsány jednotlivé pojmy jako kurikulum, rámcově vzdělávací programy a školní vzdělávací programy, které jsou důležitými kurikulárními dokumenty. V těchto dokumentech najdeme veškeré informace o obsahu vzdělávání, mezi které rovněž patří popis vzdělávací oblasti člověk a svět práce, která je pro kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání klíčová.

5.1 Kurikulum

Význam kurikula vychází z latiny (curro, currere, cursum), které lze přeložit jako: běh, závod, závodní dráha nebo závodní vůz. V českém jazyce se velmi často užívá termín kurs, který lze přeložit jako: soubor lekcí v určitém oboru, předem daný směr nebo i jako hodnotu peněz a cenných papírů. Používá se také spojení curriculum vitae, který lze vysvětlit jako: běh/závod života. V minulosti se rovněž používal termín corrente calamo (tj. Běžící perem) (Maňák a kol., 2008, s. 13).

Walterová (1994, s. 13) vymezuje kurikulum jako komplex problémů, které se vztahují k řešení následujících otázek: proč, koho, v čem, jak, kdy, za jakých podmínek a s jakými očekávanými efekty vzdělávat?

Obrázek 5: Otázky vztahující se k tvorbě kurikula

KURIKULUM		
OTÁZKY	ZDROJE	KOMPONENTY
PROČ	vize, smysl, očekávání, potřeby, hodnoty, perspektivy společenské, skupinové a individuální...	FUNKCE A CÍLE
KOHO	zvláštnosti sociální, věkové, generační, etnické, sexuální, typologické...	CHARAKTERISTIKY UČÍCÍCH SE
CO	poznání (vědecké, umělecké), praktické zkušenosti z běžného života, zkušenosti z pracovních činností...	OBSAH
KDY	v kterém věku, v jaké posloupnosti, časovém rozsahu, v kterém ročníku, v jakých časových jednotkách...	ČAS
JAK	strategie učení, učební situace, způsoby interakce a komunikace, organizace života ve škole a ve třídě, mimotřídní činnosti...	METODY A POSTUPY
za jakých PODMÍNEK	legislativní rámec, řízení, financování, vybavení, klima, učební prostředí, spolupráce školy a komunity, podpůrné struktury a materiály...	ORGANIZACE
s jakými očekávanými EFEKTY	funkce a kritéria hodnocení, metody a nástroje hodnocení, způsoby sdělování výsledků hodnocení...	KONTROLA A HODNOCENÍ

Zdroj: Walterová, 1994, s. 13

Pojem kurikulum, který je brán jako nový a obecný termín, doplňuje a spojuje ostatní termíny pedagogiky, kterými jsou učební plán a učební osnovy. Dle propojování kurikula s ostatními známými pojmy pedagogiky lze říci, že kurikulum je jistý obsah vzdělávání ve formě učiva, který lze v širším slova smyslu chápat jako proces osvojování si poznatků ve školském vzdělávacím prostředí (Maňák a spol., 2008, s. 14).

Walterová (1994, s. 17) kurikulum terminologicky rozděluje na formální, neformální a skryté.

1. Formální kurikulum zahrnuje komplexní projektování cílů, obsahů, prostředků a organizací ve vzdělávání a realizaci projektovaného kurikula ve výuce jakožto ve vzdělávacím procesu.
2. Neformální kurikulum představuje aktivity a zkušenosti školy, kterými například jsou mimoškolní aktivity, které škola organizuje v podobě exkurzí, výletů, soutěží a zájmových činnostech.
3. Skryté kurikulum vyjadřuje další souvislosti s životem školy, které ovšem nejsou vyjádřeny v programech školy a jsou tak obtížně postižitelné. Mezi tyto souvislosti patří například klima ve škole, s kterým souvisí vztahy mezi učiteli a žáky a samozřejmě i vztahy mezi žáky samotnými, pravidla chování a sociální kultura ve třídách, charakter školního prostředí a obsah učebnic, které se ve vyučování používají spolu s učitelovým výkladem. Poté zde hrají roli také vztahy školy s ostatními vzdělávacími institucemi a zdroji vzdělávání.

Vzdělávací kurikulum je součástí životní dráhy každého člověka v období školní docházky. Rovněž je prostředkem k žákově kultivaci a připravenosti na svůj další osobní, občanský a pracovní život. Realizuje se pomocí interakce mezi učiteli a žáky ať už ve školní třídě či mimo ni. Reálná podoba kurikula, se kterou se žáci na svých školách setkávají, je ovlivněna aspiracemi, vlastnostmi, znalostmi a dovednostmi jednotlivých subjektů, které s ním pracují. Těmito subjekty není nikdo jiný než pedagogičtí pracovníci školy a samozřejmě samotní žáci. Tyto subjekty svou činností ovlivňují povahu, kvalitu prostředí a celkové klima školy. Kurikulum je na školách podporováno učebnicemi a dalšími vzdělávacími materiály a prostředky a je řízeno a usměrňováno systémem kurikulárních projektů, směrnicemi a předpisy, kterými jsou

rámcové vzdělávací programy, ze kterých vyplívají školní vzdělávací programy. Průběh všem výše zmíněných předpisů je kontrolován systémem zkoušek a kontrolními školskými orgány (Mikesková, online, 2012).

5.2 Rámcové vzdělávací programy

Rámcově vzdělávací programy (dále jen RVP) jsou definovány školským zákonem č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. RVP jsou závazným rámcem pro vytváření školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP). RVP stanovují konkrétní cíle, formu, délku a obsah vzdělávání (NPI, online, 2022).

RVP jsou dle portálu edu.cz (online, 2022) státem vydané pedagogické kurikulární dokumenty, které závazně vymezují jednotlivé požadavky na vzdělávání v určitých stupních a oborech středního odborného vzdělávání. Mezi tyto požadavky patří:

- výsledky vzdělávání
- obsah vzdělávání
- základní podmínky realizace vzdělávání
- pravidla pro tvorbu ŠVP

RVP SOV (rámcově vzdělávací programy středního odborného vzdělávání) platné k 1. 9. 2020 jsou dle kategorií soustavy oborů vzdělávání rozříděné do skupin:

- konzervatoře
- nástavbové studium
- obory E
- obory J
- obory H
- obory L0 a M (edu.cz, online, 2022)

RVP SOV se snaží vytvořit pluralitní vzdělávací prostředí a poskytuje podporu pedagogické samostatnosti škol díky vymezeným a požadovaným výsledkům a nezbytných prostředků k jejich dosažení. Realizace požadovaných výsledků je ale v realizaci samotné školy, která si své postupy vytváří ve svém školním vzdělávacím programu (dále jen ŠVP) (edu, online, 2022).

RVP SOV dle portálu edu.cz (online, 2022) definují povinná průřezová témata všem středním odborným školám. Jedná se o témata:

- Občan v demokratické společnosti
- Člověk a životní prostředí
- Člověk a svět práce
- Informační a komunikační technologie

5.2.1 Průřezové téma: člověk a svět práce

„Zařazení průřezového tématu člověk a svět práce do školních vzdělávacích programů se uskutečňuje tak, že jednotlivé obsahové celky jsou začleňovány do odpovídajících vyučovacích předmětů – odborných i všeobecně vzdělávacích – vymezených vzdělávacím programem. Vzdělávací oblast člověk a svět práce připravuje žáky na další vzdělávání a vstup do profesních vztahů“ (Hlad'o, 2012, s. 66).

V RVP SOV se témata spojená s výchovným či kariérovým poradenstvím nejvíce objevují v průřezovém tématu člověk a svět práce. Tato oblast vzdělávání se nejvíce začleňuje do předmětů: ekonomie, občanská nauka, informační a komunikační technologie, cizí jazyk a český jazyk. Prostřednictvím těchto předmětů jsou žákům podávány informace ohledně budoucího pracovního života. Žáci si během vyučování toto průřezové téma osvojí na základě možných úkolů (jako je např. psaní životopisů, motivačních dopisů, vyhledávání požadavků pro různé pracovní pozice apod.) nebo pomocí realizace nad-předmětových aktivit, kterými mohou být různé besedy a exkurze (Szebestová, Bezchlebová, 2012, s. 4).

Průřezové téma Člověk a svět práce by žáky mělo zejména naučit (edu.cz, online, 2020):

- identifikovat a formulovat vlastní priority;
- umět pracovat s informacemi – vyhledávání, vyhodnocení, používání;
- zvládnout rozhodovat na základě vyhodnocených získaných informací;
- umět verbálně komunikovat při důležitých interakcích s druhými lidmi;
- ovládat písemnou korespondenci
- otevřenost k celoživotnímu vzdělávání.

5.3 Školní vzdělávací programy

ŠVP jsou pedagogické dokumenty, které si každá škola na základě příslušného RVP dle svého zaměření vypracovává sama. RVP dávají ŠVP platnou podobu a strukturu. ŠVP zároveň berou v potaz veškeré vzdělávací podmínky dané školy. Samotný ŠVP po jejím vytvoření schvaluje ředitel dané školy (infoabsolvent.cz, online, 2022).

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce se věnuje popisu vybrané střední odborné školy a následně vyhodnocení kvalitativního a kvantitativního šetření. Kvalitativní šetření na škole probíhalo formou polostrukturovaného rozhovoru s výchovnou poradkyní školy a zástupkyní ředitelky školy. Kvantitativní šetření bylo provedeno formou online dotazníku, který je směřován pro žáky 3. a 4. ročníků střední odborné školy. Na základě zjištěných informací z obou šetření byly navrženy potřebné změny k uspokojení potřeb žáků a školy v oblasti kariérového poradenství na škole a v průřezovém tématu člověk a svět práce.

6 Charakteristika střední školy

Pro bakalářskou práci byla vybrána bývalá střední odborná škola autorky práce. Jedná se o Československou akademii obchodní Dr. Edvarda Beneše, která je celým názvem: **Československá akademie obchodní Dr. Edvarda Beneše, střední odborná škola, Praha 2, Resslova 8** (dále jen ČAO8).

ČAO8 byla založena v roce 1872 zásluhou českých vlastenců spolku Merkur. Vyučování na této škole započalo 7. října 1872 na Malém náměstí, kde se později ukázalo, že prostory školy nevyhovují a přesunula se tedy na místo, kde ji najdeme dnes – do Resslovy ulice. Budova školy si prošla velkými změnami. Jako velký milník lze považovat rok 1906, kdy na škole mohly poprvé začít studovat i dívky. ČAO8 byla průkopníkem českého obchodního školství. Podle ní začali v České republice vznikat ostatní obchodní akademie. (Výroční zpráva o činnosti školy, 2020/2021, s.7)

ČAO8 nyní nabízí 3 možné obory ke studiu:

- EL - 78-42-M/02 EKONOMICKÉ LYCEUM
 - ŠVP: Manažerské lyceum
 - Denní forma vzdělávání
- OA - 63-41-M/02 OBCHODNÍ AKADEMIE
 - ŠVP: Mezinárodní obchod a diplomacie
 - Denní forma vzdělávání

- SPZ- 63-41-M/02 OBCHODNÍ AKADEMIE
 - ŠVP: Obchodní akademie pro studující při zaměstnání
 - Dálková forma vzdělávání

Za minulý školní rok 2020/2021 ČAO8 navštěvovalo 679 žáků denní formy ve 24 třídách/skupinách. Škola má otevřenou jednu třídu (A) obchodní akademie pro denní vzdělávání v každém ročníku a 5 tříd (B-F) ekonomického lycea denního vzdělávání taktéž v každém ročníku. Dálkovou formu studia v tomto školním roce 2020/2021 využívá 51 žáků v 5 třídách/skupinách (výroční zpráva o činnosti školy, 2020/2021, s.16).

6.1 Kariérové/výchovné poradenství na střední odborné škole

Výchovné a kariérové poradenství na škole zaštiťuje funkce výchovné poradkyně, kterou je paní magistra Šimona Lisá. Ta si nedávno dodělala kurz kariérové poradkyně. Do února 2021 byla na škole i školní metodička prevence, paní magistra Lucie Sojková, jejíž agendu dočasně převzal pan zástupce Ing. Martin Kučera, neboť je nyní na mateřské dovolené. Výchovná poradkyně se snaží o setkávání s žáky ihned po jejich nastoupení do prvního ročníku na ČAO8, aby věděli, že mají možnost využít právě jejich služeb a co obnáší. Její hlavní náplní práce jsou následující aktivity, které mi sdělila během našeho rozhovoru a můžeme se je i dočíst ve výroční zprávě o činnosti školy (2020/2021, s. 43):

- mluvit s žáky (během přestávek nebo třídnických hodin) i jejich rodiči (prostřednictvím třídních schůzek) o službách výchovného a kariérového poradenství, které škola nabízí;
- popsat žákům i jejich rodičům situace a problémy, které je při nástupu na novou školu mohou potkat a nabídnout jim pomocnou ruku při jejich řešení;
- sledování samotného chování žáků;
- vysvětlit žákům i jejich rodičům případné změny v chování a myšlení v období dospívání a ujistit je, že je to běžné a normální;
- probrat s žáky i rodiči jak vzdělávací funkci školy, tak i výchovnou a pomocnou;
- nabídnout žákům i rodičům individuální konzultace v případě potřeby;

- pomáhat cizincům se zařazením do třídních kolektivů;
- vedení rozhovorů s případnými klienty (žáky, rodiči);
- konzultace s třídními a ostatními učiteli;
- konzultace s pedagogicko-psychologickou poradnou.

Škola spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou pro Prahu 1,2 a 4. Využívá její pomoci nejen pro diagnostiku svých žáků při poruchách psychického rázu, ale hlavně při problémech žáků s učením či vypětím a stresem. Škola je tedy schopna svým žákům, ale i jejich rodičům (či zákonným zástupcům) poskytnout odbornou pomoc psychologa, kterým je pro ČAO8 PhDr. Olga Folprechtová Pohlová, která dle potřeby do školy dochází i osobně (výroční zpráva o činnosti školy, 2020/2021, s. 43).

V rámci podpůrných opatření žáků je důležité umístit posudky z PPP, na které ve výuce na ČAO8 berou učitelé ohled. Jedná se například o respektování individuálního tempa v učení, vyšší chybovosti nebo úpravě a čitelnosti v písemném projevu jedince, zvýšení časové dotace během testů a úkolů, přednost ústnímu projevu apod. (výroční zpráva o činnosti školy, 2020/2021, s. 45).

V předešlých dvou letech byl kontakt se studenty složitější, neboť ve většině času probíhal on-line formou. I přes to se škola snažila žákům připomínat na svém školním portálu nebo skrze Microsoft Teams, že možnost výchovného a kariérového poradenství stále je a pokud by o ni měl kdokoliv zájem, je po domluvě možná i osobní konzultace. Nyní v klasickém prezenčním režimu škola pokračuje společně s výchovnou poradkyní v klasickém modelu, kdy jsou žáci informováni na třídnických hodinách, popř. v přímé konfrontaci s výchovnou poradkyní. Jejich rodiče jsou informováni na třídních schůzkách a obě skupiny mají přístup k nástěnkám ve škole. Tu se snaží výchovná/kariérová poradkyně Mgr. Šimona Lisá udržovat v aktualizovaném stavu a hodnotí tuto aktivitu skrze proběhlý rozhovor jako velmi úspěšnou (výroční zpráva o činnosti školy, 2020/2021, s. 51).

6.2 Průřezové téma: člověk a svět práce

Níže je popsána realizace průřezového tématu člověk a svět práce ve výuce na ČAO8, kdy jsou v rámci výuky žákům simulovány situace z praktického života následujícími způsoby:

Tabulka 1: ŠVP - průřezové téma člověk a svět práce

PŘEDMĚT	REALIZACE PRŮŘEZOVÉHO TÉMATU: ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE
Český jazyk a komunikace	<ul style="list-style-type: none"> ▪ žák vyhledává a posuzuje informace ze světa práce ▪ zkouší si verbální a neverbální komunikaci při jednáních ▪ spoluvytváří obraz firmy na veřejnosti
Cizí jazyky: Anglický jazyk, Německý jazyk, Španělský jazyk, Francouzský jazyk, Ruský jazyk	<ul style="list-style-type: none"> ▪ žák si zkouší verbální a neverbální komunikaci při jednáních v cizím jazyce ▪ reaguje na inzeráty ▪ získává informace o možnostech pracovního uplatnění v zahraničí
Právní teorie a výchova	<ul style="list-style-type: none"> ▪ žák se připravuje, aby v praxi byl schopen uplatnit teoretické znalosti z oblasti pracovního a obchodního práva
Fyzika, chemie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ posílení vědomí o nutnosti celoživotního vzdělávání ▪ posílení schopnosti komunikace a využívání moderní techniky ▪ uvědomění si, jak fyzikální objevy ovlivňují všechny obory lidské činnosti (informační technologie, zdravotnictví,...) ▪ ověřování některých fyzikálních a chemických zákonitostí pomocí jednoduchých pokusů
Matematika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ počítání s procenty a využívat je v reálných situacích ▪ oblast finanční matematiky s důrazem na finanční gramotnost ▪ upozornění na rizika úvěrů ▪ vedení k orientaci na finančním trhu. ▪ Seznamování se s pravidly pravděpodobnosti, s rizikem hazardních her a s možností výhry v různých loterijních společnostech ▪ Seznamování se se základními statistickými údaji, sestavením různých typů grafů ▪ vyhledání potřebných údajů pro praxi - vedení k uvědomění si potřeby celoživotního vzdělávání
Informatika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vedení žáků k zodpovědnosti za vlastní život ▪ vedení žáků k nutnosti celoživotního vzdělávání a tím žáky motivovat k aktivnímu pracovnímu životu

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vést žáky k tomu, aby si vážili materiálních a duchovních hodnot ▪ naučit žáky efektivně pracovat s informacemi, získávat je a kriticky vyhodnocovat
Písemná a elektronická komunikace	<ul style="list-style-type: none"> ▪ předmět přispívá k výbavě žáka znalostmi a kompetencemi, které mu pomohou optimálně využít svých osobnostních a odborných předpokladů pro úspěšné uplatnění na trhu práce
Ekonomika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ výuka personalistiky ▪ realizace povinné odborné praxi ▪ vyhledávání informací o možnostech uplatnění ▪ seznamování se s pracovními právními předpisy, s možnostmi vlastního podnikání a s fungováním trhu práce. ▪ soustavné vedení k uvědomění si potřeby celoživotního vzdělávání
Mezinárodní obchod a diplomacie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ hodnocení jednotlivých faktorů charakterizujících obsah práce v různých zemích ▪ hodnocení získaných informací na jednotlivých ambasádách ▪ podpora schopnosti prezentace i sebeprezentace
Účetnictví	<ul style="list-style-type: none"> ▪ předmět se snaží vybavit žáka odbornými znalostmi a praktickými dovednostmi, které pomohou k úspěšnému uplatnění na trhu práce
Ekonomická statistika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ práce s informacemi, vyhledávání a jejich vyhodnocování
Evropská unie v projektech	<ul style="list-style-type: none"> ▪ učení se plánovat, organizovat, řídit, vést a delegovat, analyzovat, hodnotit, pracovat samostatně i v rámci týmu ▪ seznamování se s možnostmi, které jim v této oblasti nabízí EU (projekty mobility – výjezdy do zahraničí na školu, za praxí nebo neformálním vzděláváním; krátkodobé výměnné pobyty) ▪ vedení k uvědomění si potřeby nejen dalšího, ale i celoživotního vzdělávání
Mediální a jazyková kultura	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zdokonalování žáků ve verbální a neverbální komunikaci, která má zásadní vliv na jeho pracovní uplatnění ▪ uvědomování si potřeby sebevýchovy a celoživotního vzdělávání

Zdroj: upraveno podle ŠVP Manažerského lycea (online, 2016, s. 30-377);

ŠVP Obchodní akademie (online, 2016, s. 29-250)

7 Metodika

Pro bakalářskou práci byla zvolena jako kvalitativní metoda sběru dat polostrukturovaný rozhovor/interview. Rozhovor, neboli interview, je kvalitativní metoda, která je postavena na bezprostřední verbální komunikaci s respondentem. Výraz interview je složený ze dvou částí, a to z “inter”, což znamená mezi a “view”, což lze přeložit jako názor či pohled. Výhodou použití metody rozhovoru je navázání přímého osobního kontaktu s respondentem, což má za účinek větší proniknutí tazatele do postojů a názorů respondenta. Polostrukturovaný rozhovor je kompromisem mezi strukturovaným, a naopak nestrukturovaným rozhovorem, kdy má tazatel dopředu připravené otázky na svého respondenta, ale také je zde prostor na volné a přirozené pokládání doplňujících otázek, které pomohou k hlubšímu vysvětlení a zdůvodnění respondentovy odpovědi (Chráska, 2007, s. 182).

V druhé části praktické části bakalářské práce byla využita kvantitativní metoda sběru dat a to dotazník. Gavora (2010, s. 70) dotazník popisuje jako nejfrekventovanější metodu sběru dat, kdy na základě písemného kladení otázek získáme písemné odpovědi od vybraných respondentů. Chráska (2007, s. 163) doplňuje, že: „dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“

Pro polostrukturovaný rozhovor s výchovnou poradkyní a zástupkyní ředitelky školy byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- Jak probíhá kariérové poradenství na dané škole?
- O jaký typ aktivit mají žáci zájem v oblasti kariérového poradenství?
- Jaké jsou potřeby žáků v oblasti kariérového poradenství?
- Jak se dále profesně vzdělává v oblasti kariérového poradenství?

Pro dotazníkové šetření mezi žáky 3. a 4. ročníků školy byly stanoveny níže uvedené výzkumné otázky:

- Jak probíhá kariérové poradenství na dané škole?
- Znájí žáci kariérového/výchovného poradce a jeho aktivity na škole?
- Jaké jsou potřeby žáků v oblasti kariérového poradenství?

- Jsou žáci dostatečně připraveni na své další působení (ať už na vyšší/vysoké škole či na pracovním trhu)?

7.1 Rozhovory

První metodou byl polostrukturovaný rozhovor směřující na výchovnou poradkyni školy, paní magistru Šimonu Lisou. Následně byla tázána i zástupkyně školy, paní inženýrka Renata Dvořáčková, která stručně doplnila odpovědi výchovné/kariérové poradkyně, která je ve své funkci nově. Rozhovory probíhaly 3. 3. 2022 v kabinetu školy ČAO8. Přepis rozhovorů uvádím v přílohách č. 1 a č. 2.

7.2 Vyhodnocení rozhovorů

Z rozhovorů vyplynulo, že kariérové poradenství na škole je nyní v úplných začátcích, neboť si výchovná poradkyně Mgr. Lisá nedávno dodělala kurz kariérového poradenství. Výchovné poradenství jako takové na škole ovšem funguje delší dobu. Před paní magistrou Šimonou Lisou na škole figurovala výchovná poradkyně, se kterou se ale bohužel nestřetla, neboť odešla dříve, než paní magistra Lisá nastoupila.

Povědomí o kariérovém poradenství se na škole tedy snaží paní magistra Lisá rozšířit pomocí vstupů do třídnických hodin žáků, vstupů do třídních schůzek rodičů, odchyťáváním si žáků na chodbách a vedením individuálních rozhovorů s nimi, a také za pomoci letáků, které umísťuje na školní nástěnky, kde se žáci dozvídají průběžné informace o studijních oborech na VŠ/VOŠ, přijímacím řízení nebo o možných pracovních pozicích pro absolventy ČAO8. Subjektivně to paní magistra Lisá hodnotí velmi pozitivně, neboť žáci mají zájem se s ní na toto téma bavit, rodiče jsou tomuto tématu rovněž otevření a letáčky z nástěnek ubývají. Zároveň jako velké plus výchovná poradkyně uvádí i možnost odborné praxe, která žákům přiblíží opravdový průběh pracovní náplně v daném odvětví. Zástupkyně ředitelky školy jen doplnila, že se v rámci kariérového a výchovného poradenství na škole rovněž pořádají různé besedy a prezentace, které vedou absolventi ČAO8 a ukazují tedy současným žákům, jaká je možnost cesty, popř. učitelé z jiných škol či profesori ze škol vysokých. Služby kariérového poradenství na škole rovněž uvádí na školním informačním systému

bakaláři, do kterého mají přístup i rodiče žáků a v Microsoft Teams, kde se konali online vyučovací hodiny.

Dle individuálních rozhovorů, které výchovná poradkyně zatím s žáky vedla, je patrné, že nejvíce žáci nejvíce oceňují pomoc v orientaci nabízených oborů vysokých škol. V obrovském množství vysokých škol mají zmatek a jsou rádi, když jim někdo všechny tyto dostupné informace pomůže zpracovat a představit. Jelikož ČAO8 své žáky průběžně připravuje na pokračování po akademické půdě, je pro ně důležitá orientace v možnostech budoucího uplatnění. Výchovná poradkyně zatím ale nemá větší množství dat, díky kterým by mohla statisticky říci, o jaké aktivity mají žáci největší zájem. Uvedla, že si subjektivně myslí, že jsou žáci ČAO8 rádi za jakoukoliv individuální radu, a poté jsou prý velmi zdatní ve skupinových aktivitách a tudíž je řadí mezi oblíbené. Na základě této myšlenky zmínila, že bere třídnické hodiny za úspěšné, jelikož právě na nich si žáci osvojují týmové aktivity, kdy např. vyhledávají informace, pracují s nimi a poté je interpretují ostatním. Zástupkyně ředitelky školy opět jen dodala, že bohužel přímou statistiku mi poskytnou k nahlédnutí nemůžou, ale že co se týče výchovného a kariérové poradenství na škole, jsou s fungováním spokojeni a věří, že nyní, kdy se učení opět stabilizuje do prezenční formy, budou tyto služby využívané zejména maturanty, kteří potřebují pomoci s orientací ve velkém množství škol. Zároveň maturantům na třídnických hodinách v začátku školního roku rozdávají časopis, kde mají seznamy vysokých a vyšších odborných škol dle oborů.

Mezi základní potřebu žáků střední školy podle výchovné poradkyně patří nalézt sám sebe. Najít to, co žáka, jakožto jedince v dnešním rozmanitém světě, plného nejrůznějších možností, baví a hlavně co mu jde. Aby si zkrátka uvědomili, co je zajímavá a co naopak ne a nebudou tím ztrácet čas. Důležité je, aby si na to přišli sami, což pro některé jedince může být opravdu těžký úkol, neboť jim do této doby říkali druzí (nejčastěji rodiče či jiní příbuzní a blízcí), co mají dělat, co dělat nemusí apod.

Jako problém výchovná poradkyně uvedla občasnou tíživou roli ambiciózních rodičů, kteří své děti mohou do rozhodnutí tlačit a ve finále má tento tlak spíše opačný charakter a jedinec se na jeho základě svému okolí uzavře. Proto je důležité, aby ona při své práci pouze vedla daného žáka, do žádné rozhodnutí ho netlačila, ale pouze zjišťovala, co má žák rád, co ho baví a jaké má pro to předpoklady. Zda si v dané

činnosti věří apod. Dále také uvádí, že je velmi důležité žákům ukázat rozdíl v dnešní době a době, kdy ukončovali střední školu jejich rodiče. Mnozí mají stále milnou představu o tom, že rozhodnutí ohledně dalšího vzdělávání jim uzavře cestu pro jiné směry a pokud si např. vyberou špatně, celý život budou nespokojeni.

Co se týče dalšího vzdělávání kariérové poradkyně, dle jejích slov je nejdůležitější samostatnost a chtíč poradce, se stále dozvídat nové věci z tohoto oboru. Průběžná informovanost je v tomto odvětví samozřejmostí, neboť se v dnešní době informace rychle mění. Jako kariérová poradkyně je registrovaná v nejmenovaném portálu, odkud ji chodí pravidelně nové informace. Poté si vyhledává skrze agenturu Venku, ve které absolvovala kurz kariérového poradenství, informace, které zveřejňují na svém webu pro kariérové poradce. Dále kariérová poradkyně počítá s tím, že se v budoucnu opět účastní některého z pokračujících kurzů, ale nyní v horizontu dalších let bude vstřebávat a využívat informace, které se dozvěděla na nedávno absolvovaném kurzu. V neposlední řadě škola dostává časopis pro maturanty, kde jsou popsány veškeré obory na vysokých a vyšších odborných školách dostupné. Tento časopis samozřejmě také prochází rukami kariérové poradkyně.

7.3 Vyhodnocení výzkumných otázek pro polostrukturovaný rozhovor s výchovnou poradkyní a zástupkyní ředitelky školy

Samotné kariérové poradenství je na škole tedy v současnou chvíli realizováno za pomoci:

- třídnických hodin žáků (skupinové práce s žáky);
- vstupů do třídních schůzek rodičů;
- individuálními rozhovory s žáky i rodiči;
- letáků a časopisů informující o nabízených studijních oborech na VŠ/VOŠ, přijímacím řízení a možném pracovním uplatnění;
- odborných praxí na vhodných pracovištích;
- přednášek externistů na různá témata ohledně budoucí uplatnění, celoživotního vzdělávání apod.;
- exkurzí do firem;
- spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou.

Mezi oblíbené aktivity kariérového poradenství mezi žáky můžu na základě rozhovorů uvést:

- individuální pohovory;
- skupinové aktivity na třídnických hodinách;
- jakékoliv aktivity, které jim pomohou s orientací v současné nabídce vysokých školy a pracovního uplatnění.

Mezi potřeby žáků na základě rozhovoru s výchovnou poradkyní ohledně kariérového poradenství na střední škole tedy můžeme uvést:

- potřebu sebepoznání;
- potřebu identifikace vlastních zájmů;
- potřebu orientace v nabídce škol;
- potřebu vybrání správného budoucího uplatnění, které je bude bavit;
- potřebu jisté budoucnosti.

Další profesní vzdělávání kariérové poradkyně můžeme shrnout do následujících bodů:

- samostatné vyhledávání nových informací;
- nejmenovaným portálem zasílaný souhrn nově vznikajících VŠ/VOŠ oborů;
- informovanost z webu agentury Venku;
- časopis pro maturanty.

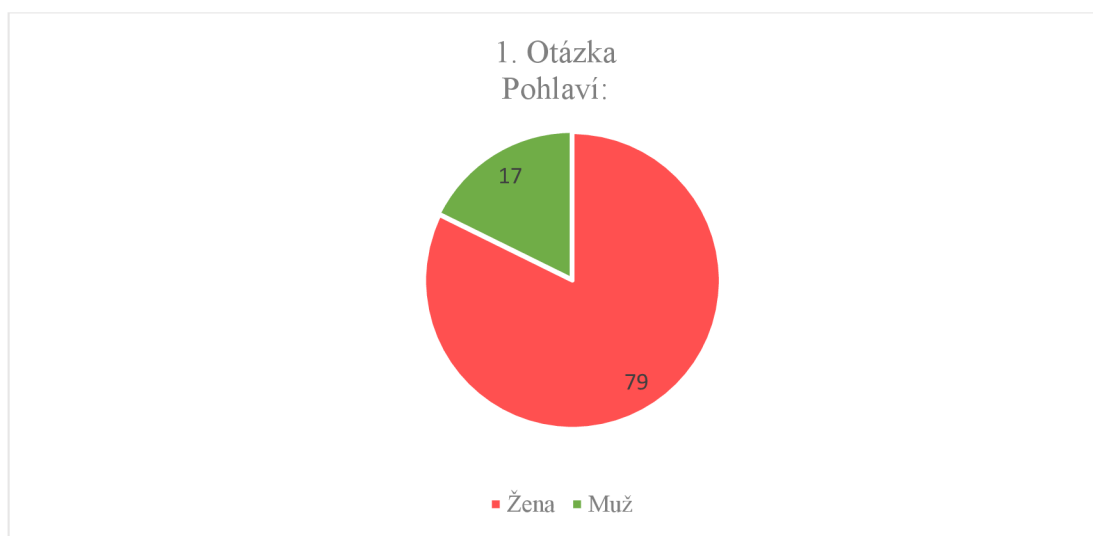
7.4 Dotazníkové šetření

Jako druhá metoda pro zkoumání aktuálního stavu kariérového poradenství na střední odborné škole byl použit dotazník v on-line formě prostřednictvím platformy survio.com. Dotazník byl směřován na žáky 3. a 4. ročníků, jak obchodní akademie, tak ekonomického lycea, v prezenční formě vzdělávání. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 96 žáků celkem z obou ročníků, a to v období 21. 2. 2022 – 1. 3. 2022, kdy jim byl dotazník zprostředkován na hodinách ICT technologií a ve školních Microsoft Teams díky pomoci zástupkyni ředitelky školy Ing. Renatě Dvořáčkové. Vzor dotazníku je přiložen v příloze č. 3.

7.5 Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Otázky v úvodu dotazníku zjišťovaly základní charakteristiky respondentů. Z výsledků vyplývá, že v rozložení osob dle pohlaví převládají dívky (viz graf č. 1), což je pochopitelné s ohledem na studované obory - obchodní akademie a ekonomické lyceum.

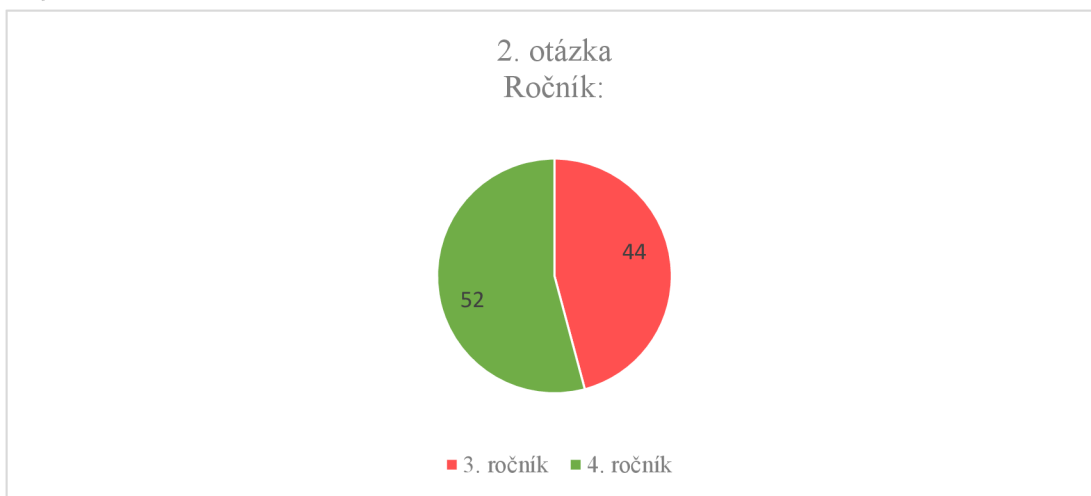
Graf 1: Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

Počet žáků dle ročníků (graf č. 2) je vcelku vyvážený, což odpovídá i mému záměru, který jsem sdělila zástupkyni ředitele školy, paní inženýrce Dvořáčkové, která byla nápomocná dotazník mezi žáky rozšířit.

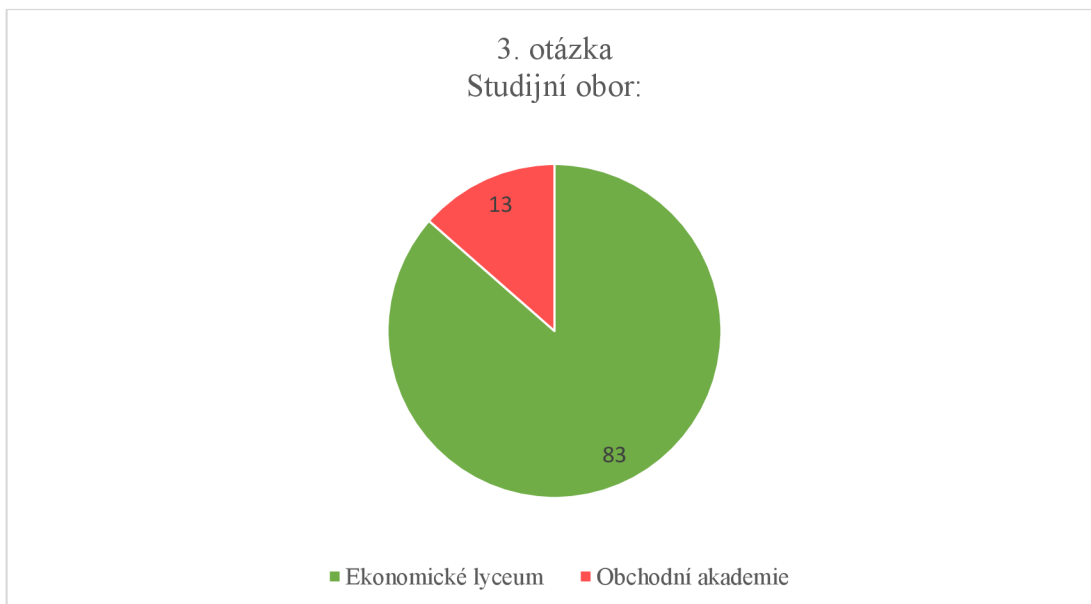
Graf 2: ročník

Zdroj: vlastní zpracování

Rovněž souhlasí i výsledky ohledně studovaných oborů (graf č. 3). Převládá ekonomické lyceum s počtem 83 respondentů, které má v každém ročníku otevřené 4 třídy (B-F), na rozdíl od obchodní akademie, kdy se průzkumu zúčastnilo 13 žáků, která má otevřenou pouze jednu třídu v ročníku (A).

Graf 3: studijní obor

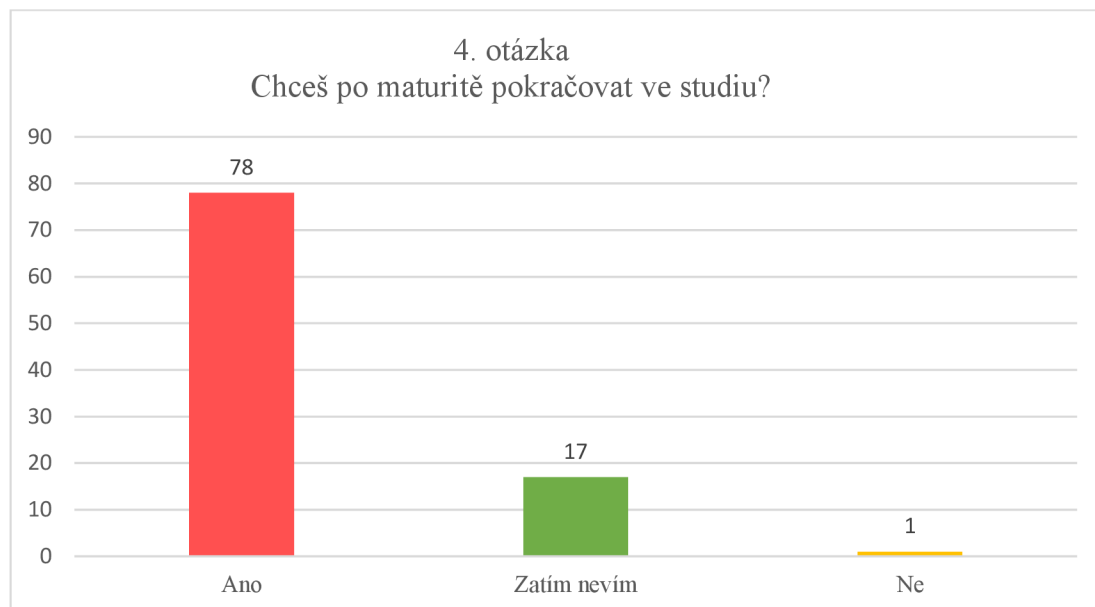

Zdroj: vlastní zpracování

Následovaly otázky směřované na kariérové rozhodování žáků a jejich kariérní zralost. Chtěla jsem zjistit, zda žáci chtějí po své střední škole pokračovat ve studiu či nikoliv,

popř. zda mají svou další školu vybranou. Což vede k zamyšlení, zda se žáci dokázali zorientovat v nabídce studijních programů a nabízených oborů. (graf č. 4, graf č. 5).

Graf 4: Pokračování ve studiu na VŠ/VOŠ

Zdroj: vlastní zpracování

Z výsledků vyplývá, že většina po ukončení střední školy chce ve svém působení na akademické půdě pokračovat, což je pro školu skvělá vizitka. Své studenty dokáže připravit k dalšímu vzdělávání a nedemotivuje je k učení.

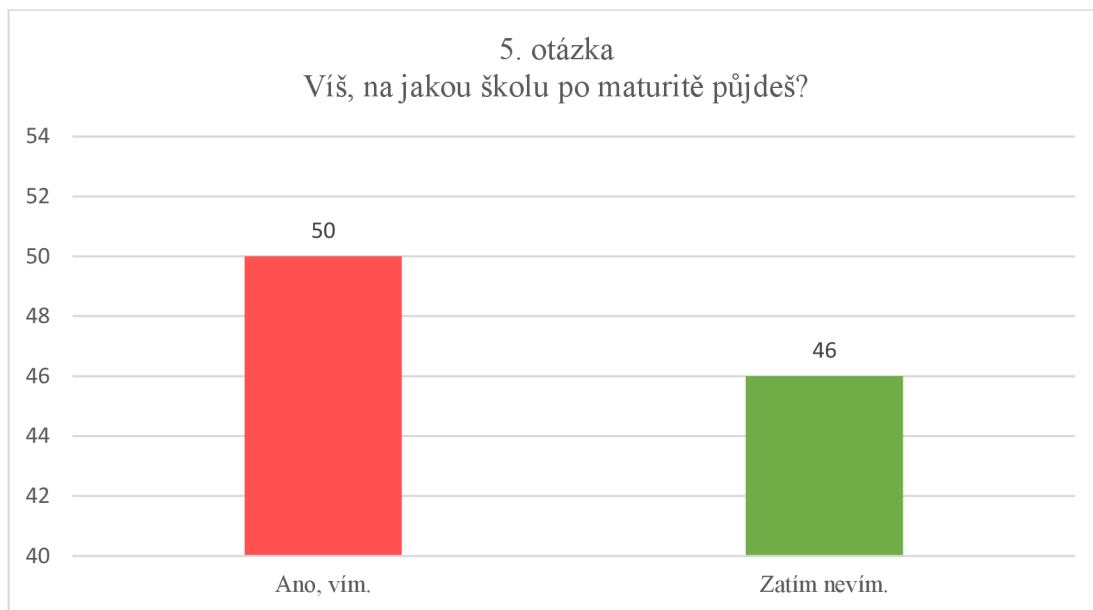
Tabulka 2: kariérní rozhodování

Ročník	Ano	Zatím nevím	Ne	Celkem
3. ročník	28	15	1	44
4. ročník	50	2	0	52
Celkem	78	17	1	96

Zdroj: vlastní zpracování

Nerozhodnutá 1/6 ze všech respondentů byli převážně žáci ze 3. ročníků (tabulka č. 2). V průběhu 3. ročníku by se představa o budoucím působení měla dotvářet a subjektivně to hodnotím i na základě rozhovoru s výchovnou poradkyní, či dle Vágnerové a Vosmika, jako zcela běžný a přirozený proces.

Graf 5: Výběr VŠ/VOŠ

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu č. 5 vyplývá, že větší polovina žáků je pro svou další školu rozhodnutá, zatímco druhá, menší část své finální rozhodnutí ještě zvažuje.

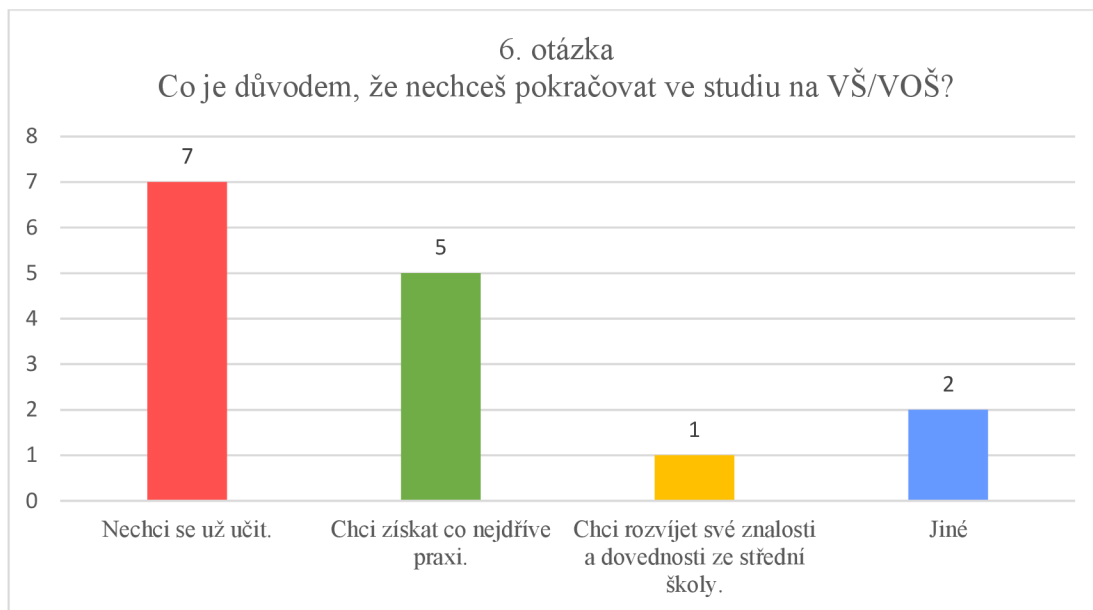
Tabulka 3: Kariérní nerozhodnost

Ročník	Ano	Zatím nevím	Celkem
3. ročník	10	34	44
4. ročník	40	12	52
Celkem	50	46	96

Zdroj: vlastní zpracování

Mezi větší částí respondentů, kteří si svou budoucí školou zatím nejsou jisti, jsou převážně žáci ze 3. ročníků (tabulka č. 3). Tento fakt mě nepřekvapil, neboť velmi podobné rozhodnutí vidíme i v tabulce č. 2, kdy jsou žáci 3. ročníků rovněž nerozhodní, zda budou vůbec pokračovat ve studiu či nikoliv.

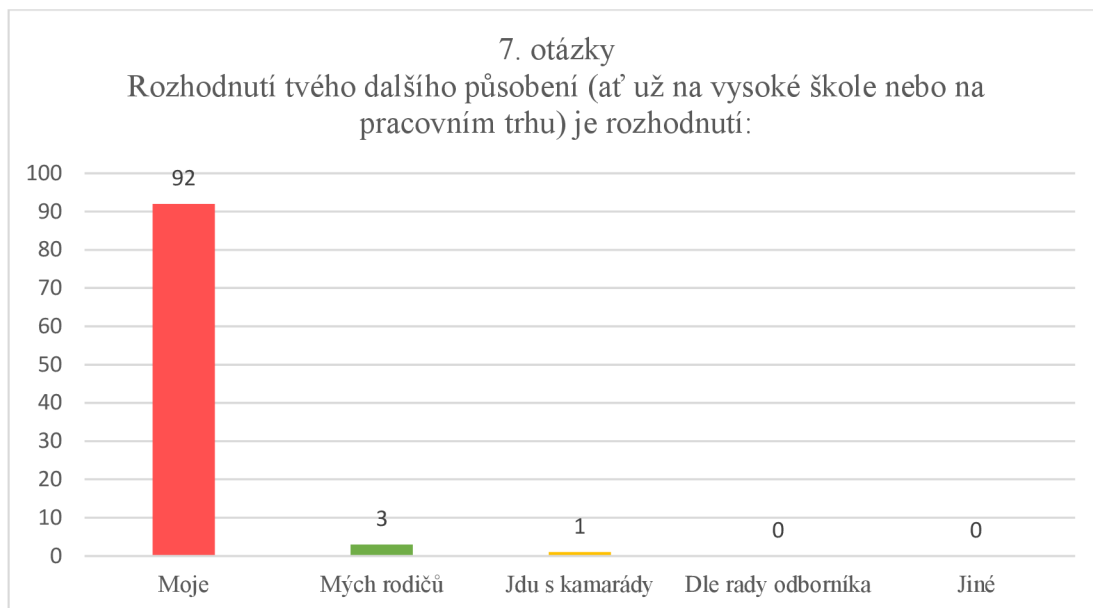
Graf 6: Důvody pro nepokračování ve studiu

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 6 nebyla povinná a byla doplněna poznámkou, ať na ni odpovídají pouze ti respondenti, co nechtějí pokračovat ve studiu na VŠ/VOŠ, nebo si zatím nejsou svým rozhodnutím jistí a tudíž zodpovídají, co patří mezi možné důvody, kvůli kterým by se přiklonily na mimo akademickou cestu. Nejčastěji tedy žáci volily možnost, že se nechtějí už učit a také že chtějí získat co nejdříve praxi. K tomuto výsledku opět mohou připojit odpověď výchovné poradkyně školy, která mi během našeho rozhovoru rovněž potvrdila, že mezi žáky je odborná povinná praxe velmi oblíbenou záležitostí. Je tedy možné, že i tato zkušenost zapříčiňuje myšlenky žáků na co nejdřívější získání praxe a potřebných dovedností v oboru. Poté dva žáci zvolily možnost jiné a vypsali velmi podobný důvod v podobě potřeby pauzy od vypjaté doby učení v době pandemie, což je v této době zcela pochopitelné. On-line výuka ne každému jedinci vyhovovala a některé jedince mohla samozřejmě i od učení odradit.

Graf 7: Rozhodnutí dalšího působení

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 7 směřovala na rozhodnutí o dalším směru kariérní cesty žáků. O tomto tématu jsme opět vedly debatu i s výchovnou poradkyní školy, která měla, v tomto ohledu naštěstí, špatné mínění o rozhodnosti dalšího působení žáků školy. V rozhovoru uvedla, že se bohužel domnívá, že ne všichni žáci mají možnost se pro své další kroky rozhodnout sami, ale že jim do jejich plánů zasahují ambiciózní rodiče. V grafu č. 7 můžeme ale vidět, že tomu na této střední škole tak není. Z 96 respondentů totiž uvedlo, že 92 z nich se o svém budoucím působení rozhodují sami, což je skvělá zpráva a věřím, že výchovná poradkyně z tohoto výsledku bude mít radost. Pouze 3 žáci uvedly, že jejich další směřování je na základě rozhodnutí rodičů a 1 žák ještě uvedl, že je to na základě společného rozhodnutí s kamarády. Z tohoto výsledku tedy lze usoudit, že žáci ČAO8 se o svém budoucím uplatnění mohou kariérně rozhodovat sami dle svých dosavadních zkušeností, vědomostí a poznatků.

Další otázky v dotazníkovém šetření pro žáky směřovaly na kariérové poradenství ve škole. Zda o této službě žáci vůbec ví, využívají ji a jsou srozuměni s aktivitami, které pro ně může kariérový/výchovný poradce udělat.

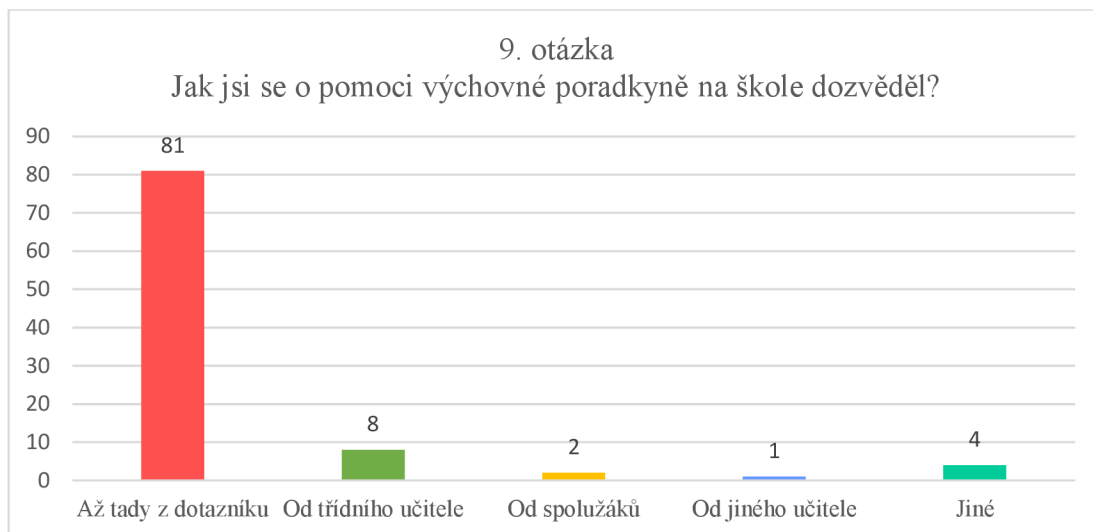
Graf 8: Povědomí o kariérové poradkyni na škole_1

Zdroj: vlastní zpracování

S „negativním“ výsledkem ohledně otázky č. 8 se po rozhovoru s výchovnou poradkyní počítalo jelikož je škola na úplném začátku této služby. Bývalá výchovná poradkyně na škole figurovala několik let, ale dle slov nové výchovné poradkyně moc aktivní ve spolupráci s žáky bohužel nebyla. Jelikož si nová výchovná poradkyně dodělala kurz kariérové poradkyně před pár měsíci, své služby začíná žákům nabízet nově v tomto školním roce, což zapříčinilo výsledky, které vidíme v grafu č. 8. Pozitivní je, že se o ní a službách, které žákům nabízí, pomalu žáci začínají dozvídat skrze školní nástěnky, třídnických hodin a také rozhovory, které s nimi nová výchovná poradkyně snaží vést o školních přestávkách.

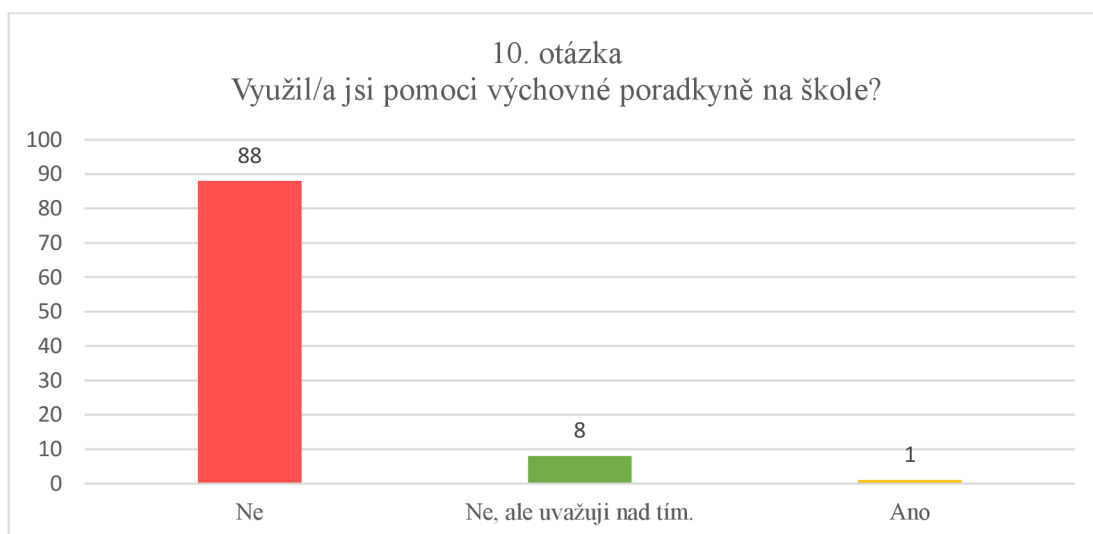
Graf 9: Povědomí o výchovné poradkyni na škole_2

Zdroj: vlastní zpracování

Je jasné, že ti, kteří o výchovné poradkyni na škole nevěděli (viz. graf č. 8), se o jejím působení dozvěděli až z tohoto dotazníkového šetření. Na druhou stranu se alespoň v nepatrném měřítku potvrdil fakt, který mi v rozhovoru sdělila výchovná poradkyně. Ti žáci, co zvolili možnost jiné, vypsali, že se o jejím fungování na škole dozvěděli právě od ní osobně skrze konverzaci na chodbě. U ostatních respondentů, kteří uvedli, že se o výchovné poradkyni dozvěděli od třídního nebo jiného učitele, lze polemizovat, zda to bylo skrze třídnické hodiny, ve kterých by se žáci s učiteli měli věnovat právě informacím ohledně svého dalšího působení.

Graf 10: Využití pomoci výchovné poradkyně_1

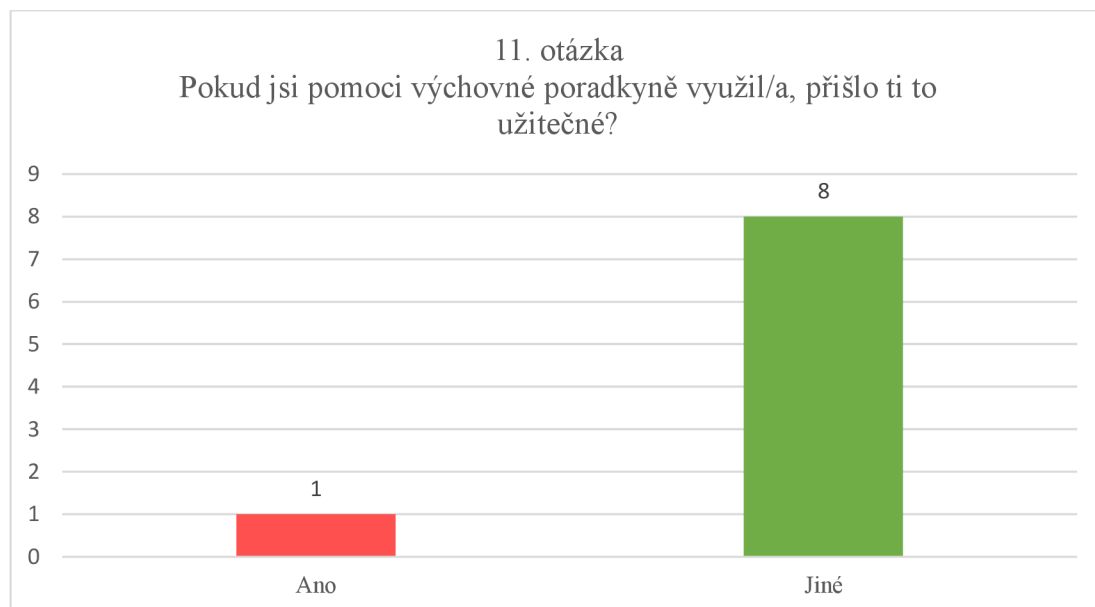

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 10 směřovala na ty žáky, kteří si svým dalším rozhodnutím o své budoucí dráze nejsou zcela jisti a zda je zde možnost, že by využili služeb výchovné/kariérové poradkyně na své škole v budoucnu, nebo ji už v minulosti využili. V odpovědích neopět můžeme najít ty žáky, kteří o fungování výchovné poradkyně na škole nevěděli, a tudíž nemohou zvážit, zda by využili jejich služeb nebo ne, jelikož neví, o jakou službu či pomoc se jedná. Toto uvažování je zcela logické. Zároveň je ale pozitivní, že se poradenství na této škole dostává pomalu do povědomí žáků a alespoň nepatrná část z nich o těchto službách uvažuje do budoucna.

Z vyjádření výchovné poradkyně vyplývá, že díky tomu, že si svou kvalifikaci dodělala velmi nedávno, neměla zatím možnost přímé individuální konzultace s jakýmkoliv žákem. Tudíž si myslím, že jeden respondent, který uvedl, že využil služeb výchovné poradkyně na škole, je jeden z jedinců, kteří se s výchovnou poradkyní bavili o přestávce na chodbách. Lze zde uvažovat o tom, že mu výchovná poradkyně mohla dát vhodnou radu, či jen příklad toho, co lze dělat a jedinci to zůstalo, v pozitivním slova smyslu, na paměti.

Graf 11: Využití pomoci výchovné poradkyně_2

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 11 byla položena, aby bylo zjištěno, zda je kariérové poradenství na škole nápomocno při dalším rozhodování žáků. Bohužel se ukázalo v rozhovoru s výchovnou poradkyní, zástupkyní ředitelky školy a i v dotazníkovém šetření, že

tomu tak v tuto chvíli není a ani nemůže být. Zároveň je ale důležité říci, že žáci o tuto službu stojí a jeví o ní zájem. Ti žáci, co zvolili možnost jiné, byli ti, kteří o využití služeb výchovné poradkyně uvažují (z grafu č. 10). Své odpovědi upřesňovali většinou slovy, že sice o výchovné poradkyni netušili, ale že když nyní o jejím působení na škole vědí a je to služba zdarma, poradili by se rádi. Dva respondenti v odpovědi rovněž uvedli, že je to skvělá alternativa k rozhovorům s rodiči, kteří na ně nemají moc času a tudíž se s nimi nemohou poradit. Z osobní zkušenosti, rozhovoru s výchovnou poradkyní, ale i z podložených informací z odborných publikací, lze říci, že pro adolescenty je rada a možná opora od přirozené autority velmi cenná, pokud se na ně s rozhodnutím netlačí.

Graf 12: Kariérové poradenství na ÚP

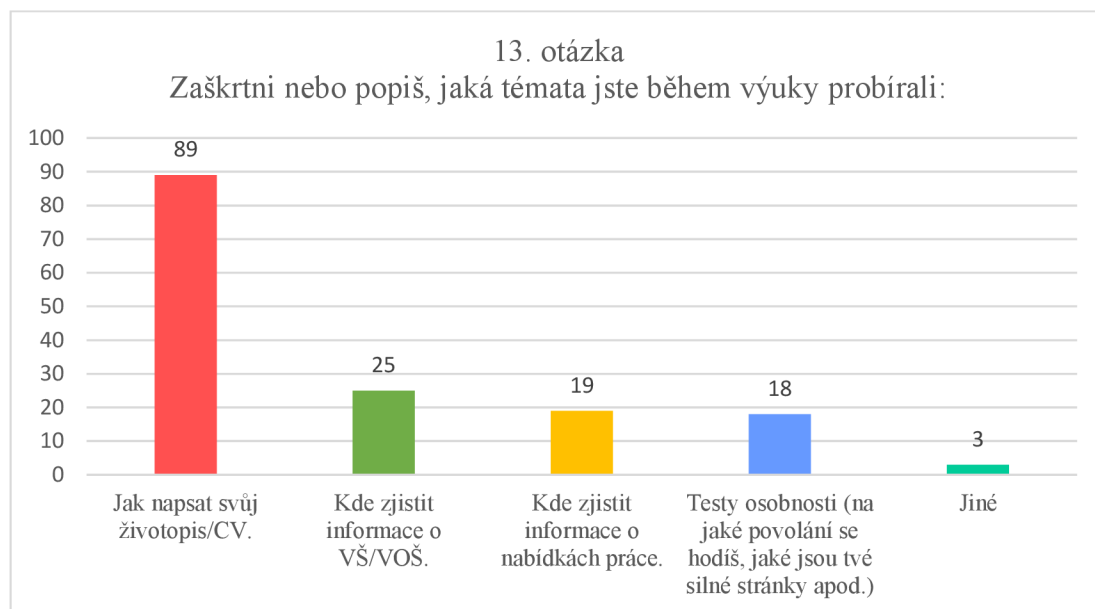

Zdroj: vlastní zpracování

Subjektivně výsledek této otázky hodnotím tak, že za skutečnost, že žáci o službách úřadu práce a zejména poté IPS (informačního poradenského střediska) neví, může i dnešní, covidová doba. Tento fakt byl probírán i s výchovnou poradkyní školy, která uvedla, že pro žáky jsou tyto dva roky on-line výuky obrovskou ztrátou, kdy přišli o mnoho exkurzí, externích informací a přednášek, které by se v normálním režimu školní docházky konaly. Mnoho studentů by mělo i možnost na úřad práce zavítat při svých odborných povinných školních praxích, které se minulý rok na škole nakonaly.

Další oblast v dotazníkovém šetření pro žáky 3. a 4. ročníků ČAO8 se zaměřovala na to, jaké témata ohledně kariérového poradenství žáci z výuky na škole znají, jaké aktivity a jak při vyučování dělaly a jaké jim vyhovovaly, popř. pomohly či naopak.

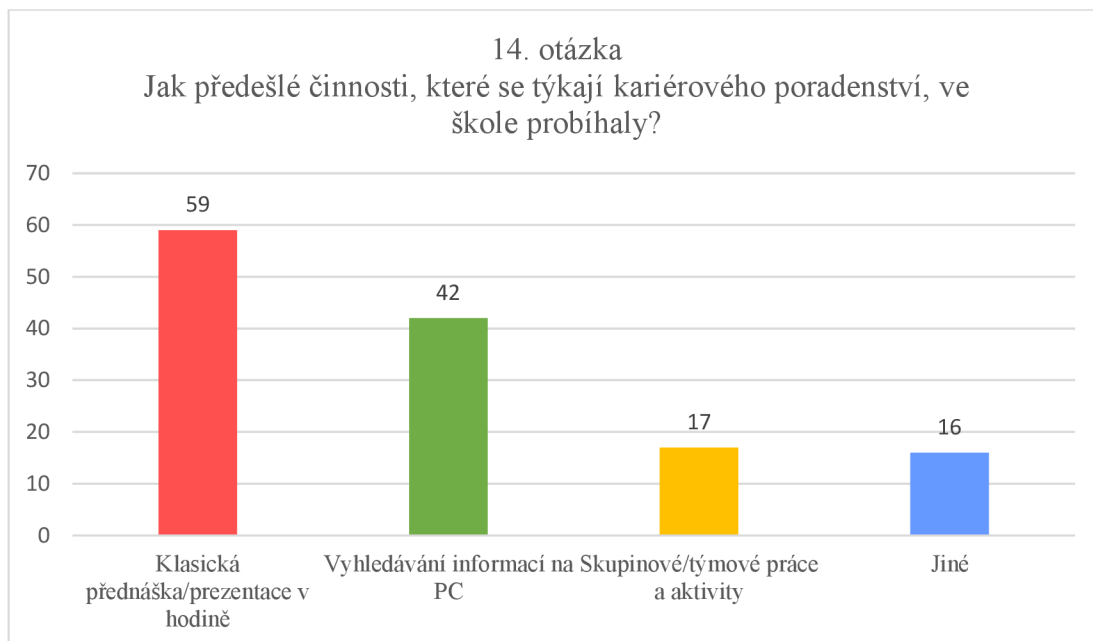
Graf 13: Témata KP ve vyučování

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce probíraným tématem ve vyučování byla realizace životopisu/CV a to napříč mnoha předměty, jak lze vidět dále v grafech č. 15 a 16. Psaní životopisu probírali nejen v českém jazyce a občanské výchově v podobě společenských věd, ale také například v angličtině, ICT technologiích a hlavně v písemné a elektronické komunikaci (dále PEK). Předmět PEK byl žáky obecně nejlépe hodnocen, co se užitečnosti týče. Dále žáci ve vyučování probírali nejvíce, kde zjistit informace o vysokých či vyšších odborných školách. Na stejno poté dopadly aktivity v podobě hledání informací o nabídkách práce a osobnostních testů. Na základě rozhovoru s výchovnou poradkyní lze říci, že zjišťování silných a slabých stránek u žáků střední školy je jedna z nejdůležitějších věcí, kterou by se měli žáci objektivně naučit sami na sobe, ale i na druhých, hodnotit. 3 respondenti ještě v odpovědi „jiné“ uvedli, že se během vyučování dozvěděli informace ohledně přijímacího řízení na vysoké školy, což je jedna z velmi důležitých informací, které by měli žáci s předstihem vědět, aby se na ně dokázali s vhodně připravit.

Graf 14: Průběh aktivit KP

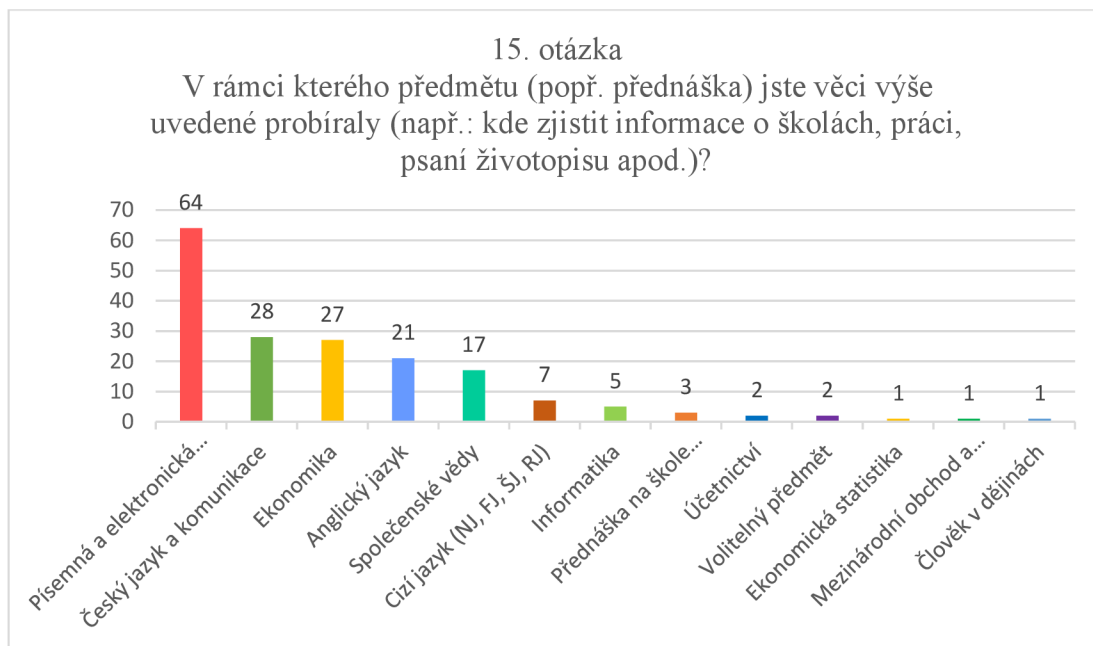

Zdroj: vlastní zpracování

Nejčastěji se žáci ve škole setkali s formou klasické přednášky v hodině, kdy jim byli informace přímo zprostředkované učitelem. Dále byla velmi častá metoda vyhledávání informací na PC, kdy si žáci museli informace samostatně dohledat. Skupinové práce, které popisovala v rozhovoru výchovná poradkyně z třídnických hodin, se v dotazníku ale neobjevily jako velmi časté, spíše bohužel naopak. V odpovědích jiné se nejčastěji objevily (s 12 hlasy) domácí úkoly, které žákům byly zadávány na konci hodiny, ale bohužel ve většině případů (10/12) dále neřešily a nekontrolovaly, tudíž žákům přišly nesmyslné. Dále se pak v 6 odpovědích jiné objevilo, že nic takového v hodinách bohužel nedělali a nemají k tomu tedy žádný názor a postoj.

Opět lze spekulovat, zda se například skupinové a týmové práce mezi žáky více rozšíří s činnostmi kariérové poradkyně na škole. Z jejího uvažování v rozhovoru bych konstatovala, že by si to alespoň přála a udělala pro to určité kroky. Např. její vstupy do třídnických hodin by se mohly zvýšit, a tudíž by mohla do výuky vnést nové nápady na aktivity.

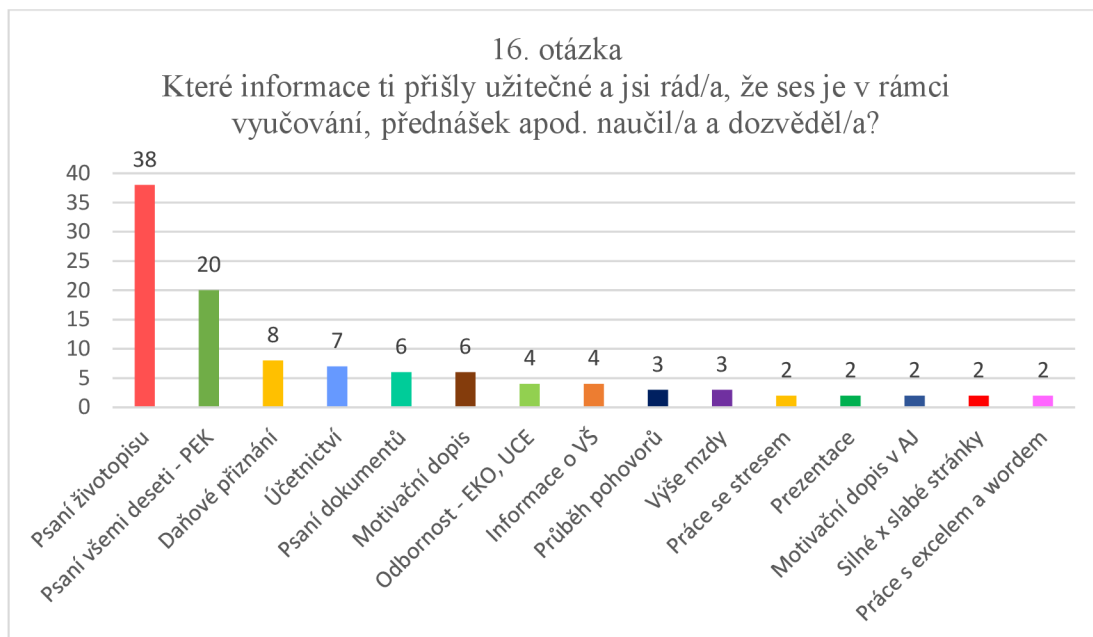
Graf 15: Předměty s obsahem KP

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce si žáci chválili výuku v rámci předmětu písemná a elektronická komunikace, kde probírali správnou podobu životopisu/CV, ale dále také formální úpravy motivačních dopisů a jiných dokumentů jako např. pracovní smlouvy apod. (lze vidět i v grafu č. 16). Ze stejného důvodu jsou na horních příčkách také český jazyk a komunikace a ekonomika, kde si žáci rovněž chválili (rovněž i graf č. 16) psaní životopisu, strukturu pracovních smluv a dohod a také vyplňování daňového přiznání. Dále 21 respondentů zmínilo i anglický jazyk, během něhož se naučili psát CV v angličtině stejně jako motivační dopis či klasický korespondenční dopis. Poté již v menším procentu uváděli výuku společenských věd, cizích jazyků a informatiky. Musím subjektivně říci, že mě překvapilo umístění společenských věd na tak nízké pozici například oproti předmětu PEK. Co si pamatuji z mé minulosti na této škole, společenské vědy a již zmiňovaný PEK byly dva nejobsáhlejší předměty, co se průřezového tématu člověk a svět práce týče.

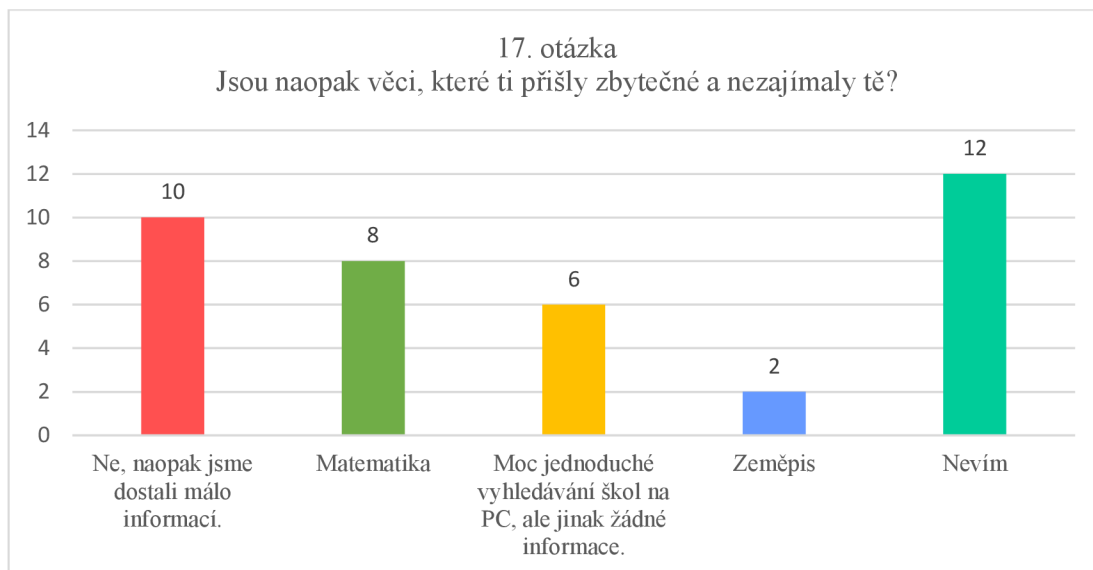
Graf 16: Užitečné informace KP z vyučování

Zdroj: vlastní zpracování

Mezi nejužitečnější aktivity, které se během vyučování probíraly, žáci řadí psaní životopisu a psaní všemi deseti. Tyto dvě činnosti probírali nejvíce v rámci předmětu písemné a elektronické komunikace. Psaní CV se poté objevovalo v odpovědích ještě pod předmětem anglického jazyka, což je pro studenty velmi dobrá zkušenost do života, jelikož je angličtina pro budoucí uplatnění více a více vyhledávaná a důležitá. Dále si žáci chválili výuku účetnictví a ekonomiky, během které se naučili vyplňovat daňové přiznání, podobu důležitých dokumentů v podobě pracovních smluv, dohod atd., a také jaké je správné peněžní ohodnocení v dnešním pracovním světě, o kolik peněz si mohou na základě svých silných a slabých stránek a zkušeností říci apod. Objevilo se i pár odpovědí, které pozitivně reagovaly na zjištěné informace ohledně přijímacího řízení na VŠ a zároveň i podobě a průběhu pohovorů do zaměstnání. 2 studenti mě poté překvapili svými odpověďmi, kdy uvedli, že mezi užitečné informace z výuky řadí naučení se práci se stresem. Lze k nim připojit i další 2 studenty, kteří uvedli jako pozitivní zkušenost prezentování před třídou. Mezi další pozitiva poté 2 žáci uvedli i práci ve Wordu a Excelu, což lze spojit i s psaním všemi deseti a tedy se zdokonalováním svých PC dovedností.

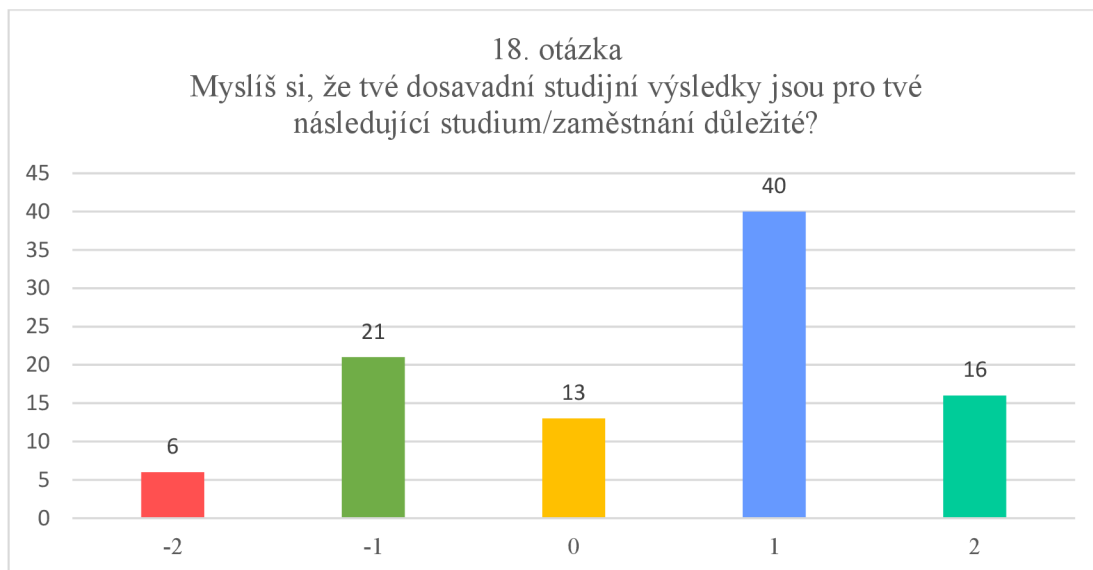
Graf 17: Zbytečné informace z výuky

Zdroj: vlastní zpracování

Dle odpovědí na otázku č. 17 konstatovat, že pár žákům informace ohledně dalšího působení, ať už na VŠ/VŠO nebo na pracovním trhu apod., ve vyučování chybí. Odpovědi na tuto otázku byly otevřené. Nejčastěji se objevovaly odpovědi typu: „žádné informace jsme v hodině nedostali“, „párkrát jsme si zkusili hledat školy na PC, ale nic velkého“ apod... Dle těchto odpovědí lze konstatovat, že by žáci o informace měli větší zájem, nežli je objem, který se k nim v konečné fázi dostane. Můžu jen spekulovat, zda to jsou např. žáci ze stejné třídy, kteří měli jiný obsah výuky těchto hodin, než měly jiné třídy. Dále se objevily odpovědi ohledně matematiky a zeměpisu, že je výuka těchto předmětů příliš obsáhlá, (což bohužel nejsou pro mé záměry validní odpovědi).

Graf 18: Důležitost studijních výsledků pro budoucí uplatnění

Zdroj: vlastní zpracování

Odpovídání na otázku č. 18 bylo pomocí intervalu, kdy -2 znamenalo zcela nesouhlasím, a naopak +2 znamenalo zcela souhlasím. Zajímavé je, že většina dívek odpovídala v rozmezí 1 až 2, tudíž považují své dosavadní studijní výsledky za důležité pro jejich další působení. Na rozdíl chlapci ve většině případů odpovídali v rozmezí -2 až 0, čímž ukazují názor, že svým dosavadním studijním výsledkům nedávají tak velkou váhu. Když uděláme průměr všech odpovědí žáků 3. a 4. ročníků, vyjde nám 0,3. Lze z průměrného výsledku říci, že v průměru středoškolský student svým dosavadním studijním výsledkům nedává tak velkou váhu a neřadí je tak mezi faktory, které ovlivňují jejich budoucí uplatnění.

7.6 Vyhodnocení výzkumných otázek z dotazníkového šetření

Kariérové poradenství je na škole v současnou chvíli dle žáků 3. a 4. ročníků realizováno za pomoci:

- klasických přednášek/prezentací v hodinách;
- vyhledávání informací na PC;
- skupinových a týmových aktivit během vyučování a na třídnických hodinách;
- zadávaných domácích úkolů;
- rozdáním časopisů mezi žáky;
- zadáním úkolů a přímé konverzace s učitelem během vyučování;

- v malé (začínající míře) konverzaci s kariérovou poradkyní během přestávky.

Subjektivně bych ještě dodala informaci, že z důvodu covidové situace, kdy výuka v předešlém roce a půl probíhala převážně online, žáci přišli o mnoho přednášek, exkurzí, školních praxí apod. Žáci se tedy žádné takové události zúčastnit nemohli, a tudíž se odpověď podobného rázu v dotazníkovém šetření neobjevila.

Povědomí žáků o kariérové poradkyni na škole je v tuto chvíli velmi malé. Tento fakt vyplývá jak z rozhovorů, tak z dotazníkového šetření směřovaný na žáky. 15 respondentů z celého počtu 96 však o poradkyni na škole ví a dle kvalitativního šetření lze předpokládat, že se toto číslo bude v budoucím vývoji navyšovat, neboť je funkce kariérové poradkyně na škole nově a pomalu o tomto faktu začíná škola své žáky informovat. Sama kariérová poradkyně se snaží o své nové funkci žáky informovat pomocí individuálních rozhovorů během přestávek a při vstupech na třídnických hodinách. Zároveň jsou o ní informováni i rodiče žáků na třídních schůzkách.

Mezi **nejčastěji vyhledávané potřeby žáků v oblasti kariérového poradenství** patří:

- jak napsat kvalitní životopis/CV;
- vyplňování daňové přiznání;
- psaní motivačních dopisů a dalších dokumentů;
- jak se správně chovat při pohovoru;
- postup při přijímacím řízení na VŠ/VOŠ;
- pomoc s orientací v dostupných oborech na VŠ/VOŠ.

S připraveností žáků na další působení (at' už na akademické půdě či na pracovním trhu) je to složité. V covidové době žáci i dle slov kariérové poradkyně přišli o opravdu mnoho zkušeností, kterým mohly být např. různé přednášky na škole, exkurze, praxe apod., které by jim s rozhodováním mohly být alespoň v malé míře nápomocné. Je ale důležité podotknout, že z kvantitativního šetření vyplynulo, že se žáci dokáží o svém dalším směřování rozhodnout sami. Rovněž je pro školu skvělou vizitkou fakt, že z dotázaných 96 respondentů jich 78 chce pokračovat po akademické půdě.

8 Doporučení

Na základě vyhodnocení kvalitativního i kvantitativního šetření jsem vytvořila návrh pro ČAO8, který by mohl žákům pomoci v uchopení kariérového poradenství ve vyučování. V první řadě bych určitě dále rozvíjela debaty o nabízených službách kariérového poradenství s rodiči na třídních schůzkách. V pandemické situaci bohužel i právě rodiče přišli o kontakt se školou, což má také za následek, že mnoho rodičů o těchto službách doposud neví. Do třídních schůzek by mohla vstupovat samotná kariérová poradkyně, aby s ní rodiče měli přímý kontakt. Dále bych rozšířila povinné odborné školní praxe například tím způsobem, že by každý žák jeden týden docházel do zvolené instituce a druhý týden by si ji vyměnil se svým spolužákem (ve dvojicích či trojicích, dle počtu žáků ve třídě samozřejmě). Tím by se zapříčinilo, že by žák poznal nejedno možné pracoviště pro své další uplatnění, ale také by byl vystaven do více možných situací, se kterými by si díky svým kompetencím musel poradit a zároveň by si nastřídal více informací.

Dále hrají velkou roli exkurze, které bohužel v pandemické době velmi oslabily. Za tento fakt samozřejmě nemůže ani jedna strana, ale je potřeba vyučování jimi opět oživit. V dotazníkovém šetření například vyplavalo na povrch, že žáci vůbec nevědí o možnosti kariérového poradenství na úřadech práce. Na základě těchto zjištěných výsledků bych exkurze na úřad práce pro Prahu 2 zařadila do ŠVP. S exkurzemi souvisí i přednášky externistů. Na základě rozhovorů bylo zjištěno, že se na škole pořádají přednášky bývalých studentů, ale bohužel mi tento fakt žádný z respondentů dotazníkového šetření nepotvrdil. Samozřejmě zde opět hraje roli „covidová situace“, která zapříčinila online výuku, ve které tyto přednášky neprobíhaly, ale vlastně by klidně mohly! Určitě bych tedy škole doporučila, aby tyto přednášky či besedy s bývalými studenty dále provozovala a nejlépe dříve (např. v 2. nebo 3. ročníku) a to i ve formě online přes školní Microsoft Teams apod.

Co se týče přesného doporučení pro zařazení vhodných aktivit do vyučování, vybrala jsem body, které mi sdělila jak kariérová poradkyně školy, tak je uvedli v dotazníkovém šetření samotní respondenti z 3. a 4. ročníků. Jedná se tedy o aktivity, o které mají žáci zájem a chtějí se je naučit. Jedná se o:

- psaní životopisů, motivačních dopisů (např. v předmětech: PEK, ČJ, AJ);

- vyhledávání vysokoškolských oborů a následná konzultace o jejich obsahu (např. v předmětech: INF, mediální a jazyková kultura, společenské vědy);
- práce s informacemi a jejich ověřování (např. v: INF);
- znalost důležitých dokumentů a jejich podobu (např. v: ekonomice, účetnictví, právu, PEK...);
- rozpoznání svých zájmů a kompetencí (např. v: společenských vědách, biologii, ČJ, AJ);
- komunikační a prezentační dovednosti (např. v: ČJ, AJ, ekonomice, mediální a jazykové kultuře).

V neposlední řadě bych ráda uvedla i možný příklad nového volitelného předmětu, popř. semináře po vyučování, který by mohla vézt kariérová poradkyně školy, neboť má vystudovanou i jednooborovou angličtinu na pedagogické fakultě. Jednalo by se o volitelný předmět/seminář, který by se mohl pojmenovat podle průřezového tématu: Člověk a svět práce. Jeho existence mě, jakožto autorku bakalářské práce, napadla na základě absolvovaného volitelného předmětu na ČAO8, a to: *mediální a jazyková kultura*. V tomto předmětu jsme rozebírali nejen spisovnou češtinu, psané texty v podobě slohů apod., jak z názvu vyplývá, ale také určité témata, která se jednala pohovorů, efektivní komunikace apod. Určité informace z hodin si pamatuji dodnes, neboť jsme si je zkoušeli prakticky. Teorie je základ, ale praktické vyzkoušení problematiky znalost ukotví. Náplní nového volitelného předmětu/semináře by na základě potřeby žáků z kvantitativního šetření byla praktická témata:

- tvorba životopisu/CV a motivačních dopisů v ČJ;
- tvorba životopisu/CV a motivačních dopisů v AJ;
- vyplňování osobnostních testů/dotazníků a jejich vyhodnocování;
- samostatné vyhledávání potřebných informací a jejich kontrola z jiných zdrojů;
- zkoumání inzerátů a vyhodnocování potřebné kvalifikace;
- vedení zkouškového výběrového pohovoru v ČJ;
- vedení zkouškového výběrového pohovoru v AJ;
- možné exkurze do institucí jako jsou: úřad práce, městská knihovna apod.

9 Závěr

Bakalářská práce na téma kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání se zabývala aktuálním stavem kariérového poradenství na vybrané odborné střední škole. Cílem bylo zjistit, jak je na vybrané střední odborné škole kariérové poradenství žákům zprostředkováno. Současně bylo také zjištěno povědomí žáků o kariérovém poradenství a na základě zjištěných výsledků byla navržena doporučení na úpravu ŠVP ohledně kariérového poradenství a průřezového tématu člověk a svět práce.

V teoretické části byla provedena rešerše odborné literatury, díky které byly definovány pojmy spojené s kariérovým poradenstvím na střední odborné škole včetně charakteristiky období adolescence.

V praktické části byla charakterizována ČAO8, na které byly následně provedeny dva výzkumy: kvalitativní a kvantitativní. Kvalitativní výzkum byl proveden za pomoci polostrukturovaného rozhovoru s výchovnou poradkyní školy, paní magistrou Šimonou Lisou, který byl následně doplněn rozhovorem se zástupkyní ředitelky školy, paní inženýrkou Renatou Dvořáčkovou. Přepisy obou rozhovorů uvádím v přílohách č. 1 a č. 2. Kvantitativní výzkum byl proveden na základě dotazníkového šetření mezi žáky 3. a 4. ročníků, jejímž obsahem byly otázky směřující na povědomí žáků ohledně kariérové poradkyně na škole a celkové implementace průřezového tématu člověk a svět práce do vyučování. Vzor dotazníku uvádím v příloze č. 3.

Z výsledků kvalitativního šetření vyplývá, že je kariérové poradenství na vybrané střední odborné škole v úplných začátcích. Tento fakt se potvrdil i v kvantitativním šetření, kde se ukázalo, že žáci prozatím o službách kariérové poradkyně na škole ve velkém měřítku nevědí. Dle rozhovoru s výchovnou poradkyní ale lze usoudit, že povědomí mezi žáky o službách kariérového poradenství na škole vzroste. Škola se snaží informace ohledně nově nabízených služeb sdělovat jak nově nastupujícím žákům na školu, tak i jejich rodičům na třídních schůzkách. Ve vyšších ročnících se poté uskutečňují třídnické hodiny, ve kterých se společně se svými třídními učiteli žáci baví na témata svého budoucího uplatnění, výběru správného oboru na VŠ/VOŠ apod. Dále mají všichni studenti přístup k nástěnkám, kde se kariérová poradkyně snaží vystavovat aktualizované informace. Kariérová poradkyně se na škole rovněž snaží svou vlastní iniciativou na základě individuálních rozhovorů dostat její služby

do povědomí žáků. Tento jev se rovněž v malém měřítku potvrdil v kvantitativním šetření.

Dále na základě zjištěných výsledků kvantitativního šetření lze uvést, že je potřeba žákům více zprostředkovávat souhrnné informace o možnostech dalšího uplatnění, které jim v tuto chvíli chybí. Tuto informaci rovněž v rozhovoru potvrdila kariérová poradkyně, paní Mgr. Lisá. Dle jejího názoru na celou situaci a problematiku kariérového poradenství ve středním odborném vzdělávání je důležité, aby se k žákům dostávaly zcela jasné a srozumitelné informace, se kterými poté dokáží pracovat. Pro žáky 3. a 4. ročníků středních odborných škol je důležité celkové zmapování možných kroků, které mohou udělat. Musí znát jejich podmínky (např. podmínky pro přijímací řízení na VŠ/VOŠ, popř. podmínky k nástupu do zaměstnání), možný průběh (úspěch/neúspěch), další možné kroky a také důsledky jejich rozhodnutí.

Dle slov kariérové poradkyně školy je pro žáky středních škol obecně nejdůležitější, aby poznali sami sebe, co je baví a naplňuje. S tím souvisí i možnost své vlastní volby, nikoliv volby jejich rodičů, jelikož ti 100% neví, co je zajímavá. Tento fakt uvádí i Vágnerová (2021, s. 367-368), která říká, že adolescenti mají v tomto období potřebu co nejrychleji získat svobodu a to zejména v podobě svého svobodného rozhodování.

Z obou šetření tedy vyplývá, že žáci nejvíce potřebují zprostředkovávat aktuální informace o nabízených oborech či možnosti svého pracovního uplatnění, a získat více sebedůvěry a povědomí o aktivitách, které je baví. S těmito fakty pracuji ve výše popsaném doporučení, kde popisují aktivity, které by se měli více v posledních dvou ročnících na střední škole objevovat ve vyučování. Těmito aktivitami např. jsou: psaní životopisů a motivačních dopisů, poznání správné struktury důležitých dokumentů (kterými mohou být přihlášky na VŠ/VOŠ, pracovní smlouvy, DPČ, DPP, naučení efektivní komunikace, sebe prezentace a s tím souvisí prezentační dovednosti a v neposlední řadě to nejdůležitější, čímž je práce s informacemi a jejich ověřování (např. vyhledávání informací ohledně budoucího uplatnění, vysokoškolských oborů apod.).

Závěrem bych chtěla říci, že škole a zejména nové kariérové poradkyni držím palce, aby se služby kariérového poradenství mezi žáky dostaly co nejdříve a měli tak možnost jejich využívání ku svému prospěchu.

10 Seznam použitých zdrojů

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

ČÁP, David. *Výchovné poradenství: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.12.2009*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2009. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-498-7.

ČESKOSLOVANSKÁ AKADEMIE OBCHODNÍ DR. EDVARDA BENEŠE: *Výroční zpráva školy za školní rok 2020/2021*, Československá akademie obchodní Dr. Edvarda Beneše, střední odborná škola, Praha 2, Resslova 8, 2021.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JÚVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HARGAŠOVÁ, Marta. *Skupinové poradenství*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2642-7.

HLAĎO, Petr. *Profesní orientace adolescentů: poznatky z teorií a výzkumů*. Brno: Konvoj, 2012. Monografie (Konvoj). ISBN 978-80-7302-164-1

HLAĎO, P. *Příručka k volbě povolání aneb Co by měl znát výchovný poradce na základní škole*. 1. vyd. Jihlava: Vysočina Education, 2014. ISBN 978-80-904994-2-3

JEDLIČKA, Richard, Jaroslav KOŤA a Jan SLAVÍK. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada, 2018. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0586-1.

KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi, sv. 12. ISBN 978-80-7315-175-1.

MUHIĆ, Jasmin. *Kariérové poradenství v České republice: zpráva o stavu v roce 2010*. Praha: Dům zahraničních služeb pro Centrum Euroguidance, 2011. ISBN 978-80-87335-29-1.

PROCHÁZKA, Roman. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4451-3.

PÝCHOVÁ, Silvie, Helena KOŠTÁLOVÁ, Petra DRAHOŇOVSKÁ a Dorota MADZIOVÁ. *Kariérové poradenství na každý pád*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Řízení školy (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7598-604-7.

RYMEŠOVÁ, Pavla a Kateřina CHAMOUTOVÁ. *Průvodce psychologií osobnosti a sociální psychologií*. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2014. ISBN 978-80-213-2433-6.

SCHERREROVÁ, Dagmar. *Vybrané kapitoly z kariérového poradenství*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2003. ISBN 80-7248-179-7

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1731-9.

VOSMIK, Miroslav. *Inkluze a kariérové poradenství*. Praha: Raabe, [2018]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-357-5.

WALTEROVÁ, Eliška. *Kurikulum - proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0846-6.

ZAPLETALOVÁ, Jana a Hana VAŇKOVÁ, ed. *Kariérové poradenství - přítomnost a budoucnost*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, c2006. ISBN 80-86856-21-6.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Career Guidance for Adults in a Changing World of Work | en | OECD. Home page - OECD [online]. Copyright © Organisation for Economic. Dostupné z: <https://www.oecd.org/els/career-guidance-for-adults-in-a-changing-world-of-work-9a94bfad-en.htm>

Co jsou rámcové a školní vzdělávací programy (RVP a ŠVP) | Infoabsolvent.cz. Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce | Infoabsolvent.cz [online]. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-0-13>

Ekonomika a administrativa – edu.cz. edu.cz – *Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. Copyright © 2020. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/obory-l-a-m/63-ekonomika-a-administrativa/>

Kariérové poradenství, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/karierove-poradenstvi>

Mikesková, Odborný článek: Kurikulum – základní pilíř vzdělávání. *Metodický portál / Odborné články* [online]. Copyright ©2012. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZK/15567/KURIKULUM---ZAKLADNI-PILIR-VZDELAVANI.html>

OECD Career Guidance A HANDBOOK FOR POLICY MAKERS [online]. Copyright ©2014. Dostupné z: <https://www.oecd.org/education/innovation-education/34060761.pdf>

Rámcové vzdělávací programy, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright ©2022. Dostupné z: <https://www.nuv.cz/t/rvp>

Rámcové vzdělávací programy středního odborného vzdělávání (RVP SOV) – edu.cz. edu.cz – *Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. Copyright © 2020. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/>

SPC, *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright ©2022. Dostupné z: <https://www.nuv.cz/ramps/spc>

Školní metodik prevence, *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)*. [online]. Copyright ©2022. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/projekty/rspp/skolni-metodik-prevence>

Školní psycholog, *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)*. [online]. Copyright ©2022. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/projekty/rspp/skolni-psycholog>

Výchovný poradce, *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)*. [online]. Copyright ©2022. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/projekty/rspp/vychovny-poradce>

11 Seznam obrázků

Obrázek 1: Pevné trojí ukotvení	16
Obrázek 2: Typy nerozhodnosti při výběru povolání	19
Obrázek 3: Chybějící znalosti a kompetence u absolventů oborů kategorie M.....	25
Obrázek 4: Holistický, na studenta zaměřený model poradenství	28
Obrázek 5: Otázky vztahující se k tvorbě kurikula.....	41

12 Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů	56
Graf 2: Ročník	57
Graf 3: Studijní obor	57
Graf 4: Pokračování ve studiu na VŠ/VOŠ	58
Graf 5: Výběr VŠ/VOŠ	59
Graf 6: Důvody pro nepokračování ve studiu	60
Graf 7: Rozhodnutí dalšího působení	61
Graf 8: Povědomí o kariérové poradkyni na škole_1	62
Graf 9: Povědomí o výchovně poradkyni na škole_2.....	63
Graf 10: Využití pomoci výchovné poradkyně_1.....	63
Graf 11: Využití pomoci výchovné poradkyně_2.....	64
Graf 12: Kariérové poradenství na ÚP	65
Graf 13: Témata KP ve vyučování	66
Graf 14: Průběh aktivit KP	67
Graf 15: Předměty s obsahem KP	68
Graf 16: Užitečné informace KP z vyučování	69
Graf 17: Zbytečné informace z výuky	70
Graf 18: Důležitost studijních výsledků pro budoucí uplatnění	71

13 Seznam tabulek

Tabulka 1: ŠVP - průřezové téma člověk a svět práce	49
Tabulka 2: Kariérní rozhodování	58
Tabulka 3: Kariérní nerozhodnost	59

14 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Přepis rozhovoru s výchovnou poradkyní

Příloha č. 2 – Přepis rozhovoru se zástupkyní ředitelky školy

Příloha č. 3 - Vzor dotazníku pro žáky 3. a 4. ročníků ČAO8

15 PŘÍLOHA Č. 1

Přepis rozhovoru s výchovnou poradkyní paní magistrou Šimonou Lisou z 3. 3. 2022:

Markéta Záhorová: “dobrý den, moc děkuju, že jste si na mě dneska udělala čas!”

Výchovná poradkyně Lisá: “dobrý den, no já doufám, že Vám alespoň trošku pomůžu...”

Markéta Záhorová: “určitě! Tak se Vás v úvodu zeptám, jak vlastně vy sama vnímáte kariérové poradenství? Abychom udělali jen takový úvod a vhléd, jak k němu vy sama jakožto výchovná a kariérová poradkyně přistupujete.”

Výchovná poradkyně Lisá: “podle mě hlavní myšlenka kariérového poradenství je naučit ty studenty se vlastně vyznat sám v sobě. Protože oni nejdřív si musí uvědomit, v čem jsou dobří v čem ne, co by je bavilo a že už je to o nich a není to o tom okolí. To bych na té střední škole pořád viděla jako vlastně hlavní oříšek, že pro ty děti/studenty je to vlastně něco, na co nejsou zvyklí. Protože celou dobu vlastně někdo říká, udělej to, to, to, to, a jakoby se přehodit na tu výhybku, že tohle už není o tom, že jim někdo bude říkat, udělej to, to, to, ale musí si sami zjistit, v čem jsou dobří a v čem ne a co je baví a co ne... To je ještě bych řekla taky kámen úrazu, že oni ještě jsem schopný jako identifikovat, v čem jsou lepší a v čem jsou horší. Ale když se jim člověk zeptá, co je jako baví, tak jsou najednou hodně, hodně ztracené. Takže z mého pohledu je to vlastně, ano vypadá to tak, jako že se člověk vzdává nějaké odpovědnosti, ale já v tom vidím to gró... Aby ti studenti prostě jako věděli, ano, chci dát studovat, nechci dát studovat. Jestli tak nebo tak. Nebo třeba že potřebuju si dát rok pauzu, abych vůbec se orientoval a zjistil, co by mě bavilo. Takže to já bych viděla jako hlavní problém, ale i další věc je, že taky, když náhodou už jako se s někým bavím, se mu snažím říct, že ta doba je úplně jiná, že to není jakoby za jejich rodičů, prarodičů... Kde jste si zvolili kariéru a celý život jste to dělali, protože to už teď prostě vlastně až na pár výjimek se nebude dít. Takže že to není ani tak, jako že je to prostě musí bavit tuhle chvíli jo. Hlavně bavit, protože samozřejmě jako se uvažuje o penězích a o tom, jestli se něčím uživí. Ale to je, až bych řekla, v té další řadě. Oni v první chvíli musí zjistit, co by je bavilo, a pak jako vlastně dokončit něco, pro co se rozhodnou, a to je to

nejdůležitější. Pak už se zase těch cest otvírá mnoho. Takže takhle jako to vidím já, ale chápu, že je to v tom věku na střední škole prostě těžký.”

Markéta Záhorová: “ano, musím s vámi plně souhlasit... Já, když se vrátím sem, když jsem sem chodila, tak jsem vlastně ani pořádně nevěděla, proč jsem šla zrovna na tuhle školu, že jo. Na ekonomku šli všichni, co nevěděli, kam jít. Pak nakonec to bylo jako skvělé rozhodnutí a myslím, že tahle škola dává hodně do života, má kvalitní profesory atd, ale souhlasím... Také jsem vůbec nevěděla.”

Výchovná poradkyně Lisá: “já si právě myslím, že je to dobrá kombinace právě pro někoho, kdo ještě v těch 15 letech neví, jestli jako akademická sféra ano nebo ne. Ono se to těžko jako určuje a tahle škola, bych řekla tak jako dá trochu oboje. Že nezavře ty dveře před tou akademickou cestou, ale už vyjdete a na rozdíl od těch gymnázií něco prakticky umíte.”

Markéta Záhorová: “souhlasím no. Ti absolventi jsou trošku ready už na něco odbornějšího rázu, nejen všeobecně zaměřený. No tak úvod si myslím a Váš pohled na kariérku obecně máme, tak bych se vrhla na otázky, které na Vás mám připravené.”

Výchovná poradkyně Lisá: “říkejte, ptejte se.”

Markéta Záhorová: “takže jak u Vás na škole tedy to kariérové poradenství probíhá?”

Výchovná poradkyně Lisá: “no vzhledem k tomu, že je to tu vlastně nově, tak já se tak já se tak snažím ty děti jako obejít na třídních schůzkách a říct jim, kdyby třeba si chtěli popovídat, takže jsem tady. a samozřejmě se dělají, tak to vám nemusím říkat, chodila jste na tuhle školu, tak se chodí na ty praxe, které samy o sobě můžou být vhodný, že si osaháte, jak ta práce vypadá. Nejenom teoreticky, ale někde na přímo, pak se tady samozřejmě propagují i dny otevřených dveří. Samozřejmě na všech fakultách, kam ti studenti, když budou mít zájem, mohou jít a podívat se, aby měli představu, co třeba ten daný obor obnáší.”

Markéta Záhorová: “jasně no, rozumím. A třeba přímo do vyučování zasahují do toho třeba jako učitelé, že by se nějak snažili v hodině těm žákům tyhle informace sdělit?”

Výchovná poradkyně Lisá: “to bych řekla, že je velmi individuální a upřímně si to moc nemyslím...”

Markéta Záhorová: “takže se s nimi vy přímo o tom nebavíte například na poradách apod.?”

Výchovná poradkyně Lisá: “no... Někteří třídní, ale zase je to jako samozřejmě člověk od člověka. No a není žádný úzus, že by se říkalo, musíte, musíte, musíte. Je to návrh, že tady jsou ty třídnické hodiny, takže v rámci nich se pak v těch vyšších ročnících těch v třídnických hodinách mohou s žáky na tyto témata bavit a rozebírat je. Ale není to, že by bylo řečeno, musíte, musíte, ono by to taky bylo kontraproduktivní.”

Markéta Záhorová: “jasně no... Nenutit ale přirozeně jen podat ty informace v nějakém měřítku, aby to byli schopni přirozeně zpracovávat a ti učitelé jim to nenutili do hlavy jako to učení.”

Výchovná poradkyně Lisá: “ano přesně, že když ty děti jako nevědí a nejsou si jistí, tak ve chvíli, kdy by do nich člověk tlačil, tak oni spíš se zavřou...”

Markéta Záhorová: “jasně no. Takže kdo zajišťuje jakoby to kariérové poradenství tady na škole? To jste asi teda jen vy?”

Výchovná poradkyně Lisá: “no ano. A jak říkám, jsme zatím dost na začátku...”

Markéta Záhorová: “ano, rozumím. A jak to funguje? To dáváte vy dohromady všechny aktivity?”

Výchovná poradkyně Lisá: “no třeba informuju právě kdy jsou nějaké dny těch otevřených dveří, nebo když přijdou nějaké nabídky, tak je oskenuji a dávám na nástěnku vedle ředitelny, tam chodí všichni žáci (smích)...”

Markéta Záhorová: “no a třeba chodí sem nějakí externisté? Já vím, že za nás tady bylo pár přednášek...”

Výchovná poradkyně Lisá: “to tady samozřejmě probíhá také stále, že sem tam někdo přijde a má pro žáky přednášku. Ale že bych mohla říct, je to takhle a takhle často, to nemohu. Zvláště teď... Bohužel. V téhle post-covidové době... Nabralo to trhliny a bude se to mnohem hůř obnovovat.”

Markéta Záhorová: “no úplně rozumím... Bohužel v on-linu jste nic takového neměli. Ale když se tedy domlouvá nějaký externista a podobně, tak to domlouváte vy?”

Výchovná poradkyně Lisá: “ano, nebo pan zástupce ředitele Martin.”

Markéta Záhorová: “jasně, takže i třeba nějaká vzájemná vaše spolupráce, díky které se teda poté domluví někdo vhodný?”

Výchovná poradkyně Lisá: “ano, přesně tak.”

Markéta Záhorová: “tak jako další téma tu mám, jaké využíváte metody práce s dětma/žáky?”

Výchovná poradkyně Lisá: “no tak rozhodně rozhovor... No hlavně rozhovor, ten nejvíc, když se s těma dětma hlavně bavím takhle na chodbách a podobně...”

Markéta Záhorová: “jasně. A pracujete spíše jednotlivě s tím žákem, nebo i třeba ve skupince?”

Výchovná poradkyně Lisá: “no, jak říkám, tam je to v těch skupinkách s nimi víc pracují ty třídní při těch třídnických hodinách. A já už pak samozřejmě pracuju s jednotlivcem.“

Markéta Záhorová: “no, takže vy to máte speciálně jako na žáky směřované, nebo třeba i na rodiče, že by se s vámi mohli setkat a pobavit a poradit?”

Výchovná poradkyně Lisá: “jako ta možnost tady je taky, protože jak obcházím ty studenty, tak obcházím i ty rodiče, aby prostě jsem nebyla jenom jméno, aby oni věděli někdo takovej tady existuje na škole. Dávám jim na sebe kontakt, takže pokud by se chtěli obrátit, tak samozřejmě můžou, ale zatím říkám, je to taky chvilka, co já to dělám a za tu krátkou dobu se vlastně nikdo jako na mně vysloveně neobrátil. Někdy se obracejí vlastně jako na pedagogicko-psychologickou poradnu, že třeba tam vědí, že je šance se domluvit a udělat si nějaký test, kterej by třeba mohl pomoci.”

Markéta Záhorová: “myslíte ten osobnostní test nebo něco takového?”

Výchovná poradkyně Lisá: “ano přesně tak. Ale to už je něco, kam já nemohu zasahovat.”

Markéta Záhorová: “jasně rozumím. No tak další tady mám, jak byste popsala nabídku školy, myslím nabídku toho kariérového poradenství, a jak ty služby propagujete, aby o nich ty žáci věděli?”

Výchovná poradkyně Lisá: “právě během těch třídnických hodin a během schůzek jako informování jsou rodiče. A poté jak říkám i vlastně ty nástěnky.”

Markéta Záhorová: “myslíte si, že ty nástěnky opravdu fungují? Že si to žáci přečtou?”

Výchovná poradkyně Lisá: “myslím si, že do jisté míry jo, protože třeba když dávám někde plakátky nebo ofocení, tak jako se snižují, že je vidět, že teda jsi to ty studenti berou.”

Markéta Záhorová: “a třeba o ty nástěnky starají se jako i studenti nebo o tyhle zrovna ne. Já vím, že za nás totiž to někdo měl i na starost. Takže by se to tak dostalo i mezi povědomí více, kdyby se o to třeba museli starat?”

Výchovná poradkyně Lisá: “o tyhle nástěnky se studenti nestarají, to myslíte něco jiného. Asi nástěnky ve třídách, ale o tyhle veřejné prostory se staráme my jako vedení.”

Markéta Záhorová: “aha aha, dobře. A ještě se zeptám ohledně té vaší nové roli tady na škole. Před Vámi tady někdo byl jako výchovný nebo kariérový poradce?”

Výchovná poradkyně Lisá: “výchovná poradkyně tady byla, ale kariérové poradenství se tady vůbec neprovozovalo. Žádnou formou...”

Markéta Záhorová: “aha, dobře. A nevíte, jestli si třeba škola vede nějakou statistiku, nebo nějaké záznamy ohledně kariérka?”

Výchovná poradkyně Lisá: “to Vám jedině řekne paní zástupkyně. Já si myslím, že určitě jo. Že sledují jako jaká je úspěšnost. Tam bych řekla, jestli to víc samozřejmě zaměřuje na tu vzdělávací část, to znamená, kolik žáků se hlásí na nějakou vysokou školu a jaká je pak úspěšnost. To určitě si škola eviduje.”

Markéta Záhorová: “jasně. Ale takže vy třeba mi vlastně nedokážete říct, kolik tak žáků, nebo teda žáků i rodičů takhle využilo nějaké ty služby, třeba aspoň za tu dobu, co vy jste tu?”

Výchovná poradkyně Lisá: “no za tu dobu, co já jsem tady., tak určitě ne.. Já tady vlastně tohle dělám necelý 2 roky. A z toho vlastně rok byl covid atd, takže já vlastně ještě nemám ty zkušenosti.”

Markéta Záhorová: “takže vy sama si třeba já nevím, nevedete žádnou statistiku, seznam, něco podobného?”

Výchovná poradkyně Lisá: “zatím nevedu, protože vlastně potom covidu to bylo úplně všechno jinak a já jsem teprve i jak jsem vám psala, šla vůbec na nějaké školení, jako jak by to mělo vypadat to poradenství, čeho se to týkat, takže to počítám, že začnou až teď.”

Markéta Záhorová: “aha, jasně. No a vy jste tady byla už předtím, to vím, a tuhle kvalifikaci jste si dodělávala. To byl Váš nápad nebo?”

Výchovná poradkyně Lisá: “to bylo no upřímně, můj nápad to nebyl. Ale vedení se na mě obrátilo, jestli bych nebyla ochotná, vlastně si to vystudovat a případně to dělat. A já jsem na to kývla.”

Markéta Záhorová: “rozumím. A můžu se zeptat, co máte za vzdělání předtím?”

Výchovná poradkyně Lisá: “no já mám dvě vlastně vzdělání, první mám udělanou andragogiku a personální řízení na filozofické fakultě, a pak má vlastně jednooborovou angličtinu na pedáku. No a pak jsem si dodělávala kurz na výchovného poradce zase na filozofický fakultě.”

Markéta Záhorová: “a na jak dlouho je tohle studium na výchovného poradce?”

Výchovná poradkyně Lisá: “já to studovala 2 roky o víkendech, a pak musíte napsat bakalářskou práci a jdete normálně jako na zkoušky.”

Markéta Záhorová: “aha, děkuju! A teda znovu k tomu kariérku. Za tu dobu, co vy jste tady, tak co ti žáci nejvíc využijí nebo co hlavně potřebují?”

Výchovná poradkyně Lisá: “co se kariérového poradenství týká, tak si myslím, že jsou pro ně výhodné a potřebné jakékoliv informace, které jim pomůžou se v té nabídce orientovat.”

Markéta Záhorová: “jasně, takže hlavně jim pomůže to, když jim někdo zprostředkuje ty informace nějakým jednodušším způsobem, aby se v nich vyznali?”

Výchovná poradkyně Lisá: “přesně tak. Aby vůbec měli představu, jaké všechny fakulty jsou a hlavně obory na jakých fakultách jsou.”

Markéta Záhorová: “rozumím... Aby v tom neměli zmatek, ale věděli, kde co je a kde co najdou. V tom velkém množství těch informací si pak ani nemusí všimnout něčeho, co by je třeba zrovna zajímalo.“

Výchovná poradkyně Lisá: “přesně tak. To bych zkrátka řekla, že je to, co oni nejvíce ocení.”

Markéta Záhorová: “rozumím. A třeba ještě napadne vás ještě něco jiného, nějakou potřebu nebo něco, co žáci mají a co by jim mohlo pomáhat? Co jste s nimi třeba řešila ještě?”

Výchovná poradkyně Lisá: “no... Já bych řekla, že to číslo jedna je pro ně vůbec si rozmyslet, co dál. A pak už vlastně jako najít si tu cestičku v té velké nabídce.”

Markéta Záhorová: “jasně. A pomohla jste už takhle někomu?”

Výchovná poradkyně Lisá: “no jedincům, kteří se se mnou třeba bavili na chodbě a podobně. Ale nebylo jich ještě mnoho, ale jedincům bych řekla, že ano.”

Markéta Záhorová: “aha, super. Takže si myslíte, že jim to opravdu něco dalo, to popovídání si s Vámi i když jen na chvíli?”

Výchovná poradkyně Lisá: “to se těžko jako v tu chvíli dá říct... V tu chvíli, kdy odchází, to vypadá, že ano, ale jestli je to jako v tom reálu opravdu tak? Jestli to během pár minut nevypusť a pak si na to už nikdy nevzpomene? Takovou zpětnou vazbu já zatím ještě nemám.”

Markéta Záhorová: “takže zpětně, že by se k Vám dostala informace, že jste někomu opravdu pomohla, to zatím nemáte?”

Výchovná poradkyně Lisá: “ne ne to vůbec bohužel.”

Markéta Záhorová: “dobře. A teď otázka tedy přímo na Vás. Jak vlastně získáváte vy novinky ohledně kariérového poradenství?”

Výchovná poradkyně Lisá: “tak já ty novinky získávám tak, že jednak jsem někde registrovaná, takže mi posílali třeba právě informace pro maturanty a podobně a jednak tak jako se snažím zjišťovat, třeba když mě padne něco do oka.”

Markéta Záhorová: “jasně. Takže Vám zasílají nějaké shrnutí přes email a poté teda sama vyhledáváte cíleně něco, co Vás zajímá... No a přímo ohledně toho poradenství, vzděláváte se nějak nebo budete se vzdělávat ještě nějak dál?”

Výchovná poradkyně Lisá: “tak vzhledem k tomu, že vlastně jsem teď ten kurz absolvovala, tak v tuto chvíli počítám, že v budoucnu budu. Ale vzhledem k tomu, že

je to vlastně úplně nová věc, tak zatím teď ne, teď si opakuju ty věci, co jsem se na kurzu naučila a snažím se to přebrat za své a po nějakém čase počítám, že se určitě zase rozvíjet budu.”

Markéta Záhorová: “a třeba na tom studiu, co jste teda absolvovala teď ohledně kariérového poradenství, tak Vám třeba něco doporučili. Co dělat dál po čase? Kde si hledat nové informace, protože se ten svět práce samozřejmě proměňuje.”

Výchovná poradkyně Lisá: “no vidíte to, to vlastně úplně ne...”

Markéta Záhorová: “aha, takže se prostě vy sama si hledáte ty informace online atd?”

Výchovná poradkyně Lisá: “joho, přesně tak. Ještě teda si vyhledávám informace přes tu agenturu, co jsem to tam dělala. Že se informuji, jestli oni něco nedělají, ale to je přeci jenom je jako velmi zúžený množství informací.”

Markéta Záhorová: “jasně, rozumím. No a můžete mi říct konkrétně, kde to bylo a jak se to jmenovalo? Co jste teda absolvovali za kurz?”

Výchovná poradkyně Lisá: “jasně, to není nic tajného! Dělala ta agentura venku a jmenovala se to úplně obyčejně Kariérové poradenství.

Markéta Záhorová: “dobře, děkuju. Za mě je to asi takhle nějak všechno. Kort když je to u Vás v úplných začátcích, tak se toho bohužel vymyslet více nedá. Žádné statistiky atd....”

Výchovná poradkyně Lisá: “to by pak chtělo najít teda jinou školu, která to má více rozjeté.”

Markéta Záhorová: “no, a tak zase je to trošku jiné, než jsem očekávala, ale to vůbec nevadí! Alespoň budu mít prostor na to vymyslet, co se s těmi žáky dělat dá, když to máte v plánu na škole provozovat atd. Snad mi Vaši žáci v dotaznících vyplní, co by chtěli a potřebovali za pomoc a co naopak jim přijde zbytečné a nezajímá je to a já z toho udělám shrnutí.”

Výchovná poradkyně: “tak snad jsem Vám alespoň trošku pomohla a byla byste moc hodná, kdybyste pak nějaké shrnutí zaslala, pokud to bude možné.”

Markéta Záhorová: “jo určitě, to není problém!”

Výchovná poradkyně Lisá: “skvělé.”

Markéta Záhorová: “no a máte ještě něco na srdci, co byste mi ohledně kariérového poradenství chtěla sdělit?”

Výchovná poradkyně Lisá: “no akorát mě napadá, že zkrátka ty děti jsou stále děti... Musí se jim dát ten prostor.”

Markéta Záhorová: “rozumím no... Ale v tom 3. a 4. ročníku se s nimi dá už bavit ohledně nějaké budoucí kariéry dobře ne?”

Výchovná poradkyně Lisá: “joo to už jo. Ale celkově i ty děti na základních školách, co si vybírají tu střední a nastupují sem do prvního ročníku, tak by kolikrát potřebovali třeba pomoc alespoň v tom směru. Jinak pak samozřejmě záleží i na rodině, že někdy jsou rodiče zkrátka moc ambiciózní a tím na ty děti vytváří velký tlak a mohou tím i škodit, ikdyž je to v dobré víře.”

Markéta Záhorová: “to souhlasím... To je to, jak jste říkala někdy v úvodu, že když se na ty děti tlačí, tak se pak akorát více uzavřou a nepohne se s nimi už vůbec.”

Výchovná poradkyně Lisá: “přesně tak... A třeba se pak i špatně nasměrují, jen kvůli přání rodičů.”

Markéta Záhorová: “jasně no, to souhlasím... Tak já Vám moc děkuju a až budu mít nějaký souhrn z toho našeho povídání a z dotazníků, tak Vám jej ráda pošlu.”

Výchovná poradkyně Lisá: “skvělý děkuju, mějte se krásně.”

16 PŘÍLOHA Č. 2

Přepis rozhovoru se zástupkyní ředitelky školy paní inženýrkou Renatou Dvořáčkovou z 3. 3. 2022:

Markéta Záhorová: „dobrý den paní Dvořáčková, děkuji že jste si na mě udělala čas, bude to opravdu rychlé, jen Vás poprosím o doplnění odpovědi, které mám od Vaší výchovné a dnes i kariérové poradkyně.“

Zástupkyně ředitelky školy: „dobrý den Markéto, budu se snažit Vám odpovědi doplnit, co tedy potřebujete?“

Markéta Záhorová: „potřebovala bych od Vás odpověď na otázku, jak u Vás na škole kariérové poradenství probíhá? Kdybyste mohla popsat, co ve škole pro žáky děláte...“

Zástupkyně ředitelky školy: „pro maturanty organizujeme besedy a prezentace, které vedou studenti, absolventi nebo pedagogové různých vysokých škol. Problematicke kariérního poradenství se věnují také třídní učitelé v rámci třídnických hodin, popřípadě individuálních pohovorů s žáky.“

Markéta Záhorová: „skvělé, děkuji. To se vlastně shoduje s odpovědí Vaší výchovné poradkyně. Dále se Vás tedy zeptám na to, kdo zajišťuje veškeré dění ohledně kariérového poradenství na škole?“

Zástupkyně ředitelky školy: „tak samozřejmě je to náplň práce výchovné poradkyně paní Lisé a poté zástupců ředitelky školy.“

Markéta Záhorová: „rozumím, děkuji za odpověď! Dále bych se Vás tedy zeptala, kolik poradců či externistů máte jako škola k dispozici?“

Zástupkyně ředitelky školy: „tak na škole máme dva zaměstnance, kteří se tomuto tématu věnují a je jím výchovná poradkyně a metodička prevence. Momentálně je ale metodička prevence na mateřské dovolené. Dále se samozřejmě domlouváme s těmi externisty na jejich výstupech, kdy je domluva zcela individuální.“

Markéta Záhorová: „skvělé. Dále mě zajímá, jaké vůbec služby kariérového poradenství nabízíte a jak?“

Zástupkyně ředitelky školy: „tak v naší nabídce jsou tedy, jak jsem již řekla, besedy pro naše žáky, poté maturantům dáváme časopis, kde mají veškeré informace ohledně přijímacího řízení na vysoké školy a jaké jsou možné obory pro jejich další studium a poté tedy ty rozhovory, které s nimi může vézt jejich třídní učitel na třídnických hodinách popřípadě výchovná poradkyně.“

Markéta Záhorová: „a jak žákům tyto nabízené služby propagujete, aby o nich věděli a případně je tedy využili?“

Zástupkyně ředitelky školy: „Jelikož bylo vyučování v posledním roce převážně online, propagujeme tyto služby hlavně přes školní portál bakaláři a Microsoft Teams, kde měli žáci výuku. Ale učitelé jim samozřejmě na třídnických hodinách říkají, jaké jsou možnosti, kdyby potřebovali pomoc.“

Markéta Záhorová: „jasně, rozumím. On-line výuka přehodila hodně věcí do online prostředí. No a poslední otázku na Vás mám ohledně toho, kdo u Vás ve škole tedy tyto služby využívá nejvíce a zda si vedete nějakou statistiku o poradenství na škole?“

Zástupkyně ředitelky školy: „tak o statistice ohledně poradenství nevím, to jediné že by s ní začala paní Lisá. Máme samozřejmě statistiky ohledně přijatých studentů na školu a také ohledně úspěšnosti maturit, ale o poradenství myslím, že ne.“

Markéta Záhorová: „dobře, děkuji. A jinak kdo tedy služby nejvíce využívá, to víte?“

Zástupkyně ředitelky školy: „řekla bych, že nejvíce maturanti, kteří potřebují zjistit všechny možné cesty a vybrat si tu vhodnou.“

Markéta Záhorová: „rozumím. Skvělé, tak to byla opravdu rychlovka, moc Vás děkuji za Vás čas, vaše odpovědi hezky doplnily ty, které mám od výchovné poradkyně. Ještě jednou děkuji a mějte se krásně.“

Zástupkyně ředitelky školy: „vůbec nemáte zač. Doufám, že byl Váš návrat na Vaší bývalé střední škole příjemný a přeji hodně zdu.“

17 PŘÍLOHA Č. 3

Vzor dotazníku pro žáky 3. a 4. ročníků ČAO8:

Kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání

Ahoj, jmenuji se Markéta Záhorová a jsem bývalou studentkou Resslerky 8. Nyní studuji Institut vzdělávání a poradenství na Zemědělce v Praze. Píšu bakalářskou práci o **Kariérovém poradenství ve středním odborném vzdělávání**, kterého se dotazník týká. Jeho vyplnění ti zabere max. 10 minut a moc mi tím pomůžeš při psaní mé bakalářské práce!

Dotazník je **ANONYMNÍ**.

Děkuji ti za jeho vyplnění a přeji ti skvělé studijní výsledky!

1. Pohlaví:

Vyber jednu odpověď.

- Muž
- Žena
- Jiné:

2. Ročník:

Vyber jednu odpověď.

- 3. ročník
- 4. ročník

3. Tvůj studijní obor je:

Vyber jednu odpověď.

- Ekonomické lyceum – 72-42-M/02
- Obchodní akademie – 63-41-M/02

4. Chceš po maturitě dále pokračovat ve studiu?

Vyber jednu odpověď.

- Ano
- Ne
- Zatím nevím

5. Víš, na jakou školu po maturitě půjdeš?

Vyber jednu odpověď, pokud jsi na předchozí otázku č. 4 odpověděl/a ano.

- Ano
- Zatím nevím

6. Co je důvodem, že nechcete pokračovat ve studiu?

Vyber jednu odpověď, pokud jsme na otázku č. 4 odpověděl/a „ne“.

- Nechce se mi už učit
- Chci získat co nejdřív praxi
- Budu pracovat v rodinné firmě/podniku
- Jiné: prosím vypiš.

7. Rozhodnutí tvého dalšího působení (ať už na vysoké škole nebo na pracovním trhu) je rozhodnutí:

Vyber jednu odpověď.

- Moje
- Mých rodičů (rodiny)
- Jdu s kamarády
- Dle rady učitele
- Dle rady odborníka (výchového poradce, kariérového poradce)
- Jiné: prosím vypiš.

8. Víš o pomoci výchovné poradkyně, kterou Vaše škola nabízí (např. pomoc v nerozhodnosti, kam jít na školu/do práce apod.)?

Vyber jednu odpověď.

- Ano, vím.
- Ne, nevím.

9. Jak jsi se o pomoci výchovné poradkyně na škole dozvěděl/a?

Vyber jednu odpověď.

- Od třídního učitele
- Od jiného učitele
- Od spolužáků
- Až tady z dotazníku
- Jiné: prosím vypiš.

10. Využil/a jsi pomoc výchovné poradkyně na škole?

Vyber jednu odpověď.

- Ano
- Ne
- Zatím ne, ale uvažuji nad tím.

11. Pokud jsi pomoci výchovné poradkyně na škole využil/a, přišlo ti to užitečné?

Pomohlo ti to ve tvém rozhodování?

Vyber jednu odpověď, pokud jsi na předchozí otázku č. 10 odpověděl/a ano.

- Ano
- Ne
- Jiné: prosím vypiš.

12. Úřady práce pro studenty SOŠ jako jsi ty, nabízí kariérové poradenství rovněž zdarma, jako je tomu na tvé škole, věděl/a jsi o tom?

Vyber jednu odpověď.

- Ano
- Ne

13. Zaškrtni, která témata jste během výuky probírali:

Vyber jednu nebo více odpovědí.

- Jak napsat svůj životopis/CV.
- Kde zjistit informace o vyšších/vysokých školách.
- Kde zjistit informace o nabídkách práce.
- Testy osobnosti (na jaké povolání/školu se hodíš, tvé silné stránky apod.)
- Jiné: prosím vypiš.

14. Jak předešlé činnosti, které jste během výuky probírali a zabývají se kariérovým poradenstvím, probíhaly?

Vyberte jednu nebo více odpovědí.

- Vyhledávání informací na PC
- Skupinové/týmové práce a aktivity
- Klasická přednáška/prezentace v hodině
- Jiné: prosím vypiš.

15. V rámci jakého předmětu (popř. přednášky) jste tyto věci výše uvedené probíraly?

Vyber jednu nebo více odpovědí.

- Český jazyk a komunikace
- Anglický jazyk
- Cizí jazyk (němčina, francouzština, ruština, španělština)
- Člověk v dějinách
- Společenské vědy
- Právní teorie a výchova
- Fyzika
- Chemie
- Biologie
- Matematika
- Literatura a umění
- Písenná a elektronická komunikace
- Informatika
- Účetní software
- Ekonomika
- Hospodářský zeměpis
- Účetnictví
- Mezinárodní obchod a diplomacie
- Ekonomická statistika
- Přednáška na škole mimo předměty
- Volitelný předmět:
- Jiné: prosím vypiš.

16. Které věci ti přišly užitečné a jsi rád/a, že ses je v rámci vyučování, přednášek apod. naučil/a, dozvěděl/a?

Prosím vypiš:.....

17. Jsou naopak věci, které ti přišly zbytečné a nezajímaly tě?

Prosím vypiš:.....

18. Myslíš si, že jsou tvé dosavadní studijní výsledky pro tvé následující studium/zaměstnání důležité?

Vyber v rozmezí -2 až 2, kdy -2 znamená naprosto nesouhlasím a 2 naprosto souhlasím.

